

LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS
SAUGUMO
DEPARTAMENTAS

ANTRASIS
OPERATYVINIŲ
TARNYBŲ
DEPARTAMENTAS PRIE
KRAŠTO APSAUGOS
MINISTERIJOS

2025

GRĖSMIŲ NACIONALINIAM SAUGUMUI VERTINIMAS

2022

Rusija pradeda plataus masto karą prieš Ukrainą

Lietuva visiškai atsisako rusiškų gamtinių dujų importo

Rusija grasina imtis veiksmų prieš Lietuvą dėl Kaliningrado tranzito

Su pasauliu pasisveikina „ChatGPT“

2021

Pradeda veikti Baltarusijos atominės elektrinės I blokas

Prasideda Baltarusijos režimo sukelta nelegalios migracijos krizė

Talibanas perima Afganistano kontrolę

Kinija pradeda spaudimą Lietuvai dėl Vilniuje atidarytos Taivaniečių atstovybės

2023

Putinas ir Lukašenka paskelbia apie Rusijos branduolinio ginklo dislokavimą Baltarusijoje

Rusija pradeda diversijų kampaniją Europoje

Nesėkme pasibaigia Prigožino ir „Wagner“ maištas Rusijoje

„Hamas“ surengia teroristinę ataką prieš Izraelį

2024

Baltijos valstybės oficialiai praneša apie pasitraukimą iš Rusijos kontroliuojamos elektros sistemos

Lietuva ir Vokietija pasirašo susitarimą dėl bendradarbiavimo gynybos srityje

Baltijos jūroje pažeidžiama povandeninė infrastruktūra, vieną iš incidentų sukelia Rusijos šešėlinio laivyno laivas

LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS
SAUGUMO
DEPARTAMENTAS

ANTRASIS
OPERATYVINIŲ
TARNYBŲ
DEPARTAMENTAS PRIE
KRAŠTO APSAUGOS
MINISTERIJOS

2025

GRĖSMIŲ NACIONALINIAM SAUGUMUI VERTINIMAS

TURINYS

IŽANGA	3
I VADINIS ŽODIS	5
SANTRAUKA	8
RUSIJA	12
BALTARUSIJA	26
KINIJA	35
I TAKOS VEIKLA PRIEŠ LIETUVĄ	40
EKONOMINIS SAUGUMAS	49
KRIZIŲ REGIONAI	59
TERORIZMAS IR MIGRACIJA	65

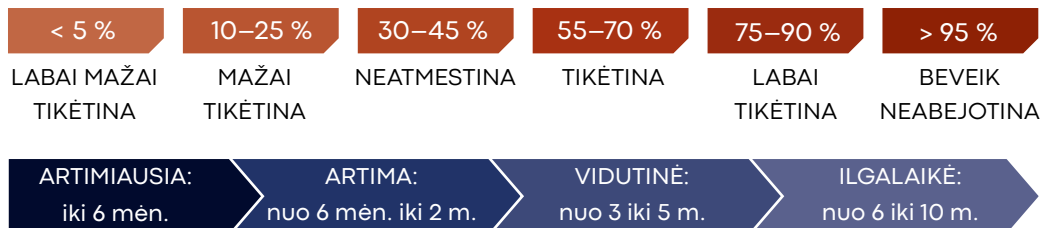
IŽANGA

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas teikiamas visuomenei vadovaujantis Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo 8 ir 26 straipsnių nuostatomis. Dokumente pateikiamas abiejų žvalgybos institucijų neįslaptintas grėsmių ir rizikos veiksnių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui vertinimas.

Dokumente vertinami įvykiai, procesai ir tendencijos, apie kuriuos rinkti informa-

cijų ir vertinti grėsmės Lietuvos žvalgybą įgalioja Lietuvos Respublikos valstybės gynimo tarybos patvirtinti žvalgybos informacijos poreikiai. Remiantis jais ir atsižvelgiant į ilgalaikes nacionalinį saugumą veikiančias tendencijas, dokumente vertinamos svarbiausios artimoje perspektyvoje (2025–2026 m.) Lietuvos nacionaliniam saugumui galinčios kilti grėsmės ir rizikos veiksniai. Ilgalaikių tendencijų vertinimai pateikiami apžvelgiant iki 10 metų perspektyvą. Informacija, kuria remiantis pateikti vertinimai šiame dokumente, baigta rinkti 2025 m. vasario 14 dieną.

DOKUMENTE VARTOJAMŲ VERTINIMO TIKIMYBIŲ IR LAIKO PERSPEKTYVŲ REIKŠMĖS:

Darius JAUNIŠKIS
Valstybės saugumo departamento
direktorius

Plik. Elijus PAULAVIČIUS
Antrojo operatyvinių tarnybų departamento
prie KAM direktorius

ĮVADINIS ŽODIS

Lietuvos žvalgybos bendruomenė pristato jau dešimtąjį Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimą. Per šį laikotarpį keitėsi jo apimtis ir forma, tačiau pagrindiniai grėsmių Lietuvai šaltiniai išliko tie patys: agresyvėjanti Rusija, vis labiau nuo jos priklausanti Baltarusija, o pastaraisiais metais – priešiško nebeslepianči Kinija.

Per pastarąjį dešimtmetį įtampa augo. Agresyvi Rusijos retorika virto nusi-kaltimais žmoniškumui paženklintu karu prieš Ukrainą ir diversijomis prieš ją remiančius Vakarus. Žiauriai baltarusių tautos laisvės ir teisingumo troškimą nuslopinusio Minsko režimo kalbas apie gerą kaimynystę pakeitė sukelta bepre-cedentė nelegalios migracijos krizė prieš Lietuvą, Lenkiją ir Latviją. Kinija, iš esmės įšaldžiusi diplomatinis ir prekybos santykius su Lietuva, tapo viena pagrindinių Rusijos agresijos rėmėjų.

Deja, mažai tikėtina, kad artimoje perspektyvoje situacija keisis į gera. Nepai-sydama didžiulių nuostolių Ukrainoje, sunkios naštos ekonomikai ir savo visuo-menės skurdinimo, Rusija didina karo apsukas ir švaistosi grasinimais prieš Vakarus panaudoti branduolinį ginklą. Sekdamos Kremliumi, kitos autokratijos puoselėja viltis išardyti esamą ir kurti naują pasaulio tvarką, kuri būtų grin-džiama ne pagarba žmogaus teisėms ir valstybių suverenitetui, bet prievarta ir nužmoginimu.

Mes tą žinome, tam ruošiamės, pasitikime savo piliečių atsparumu ir sąmonin-gumu bei tikime mūsų – laisvojo pasaulio – pranašumu prieš diktatūras.

Rusija nuolat bando atkurti savo šnipų tinklą Lietuvoje ir mūsų sąjungininkų šalyse, kurį dėl atsakomųjų Vakarų veiksmų Rusijai įsiveržus į Ukrainą pavyko smarkiai apardyti; Baltarusijos KGB agresyviai mėgina verbuoti sieną kertančius asmenis; Kinija aktyviai vykdo kibernetinę žvalgybą ir verbuoja nuotoliu. Visa tai reikalauja nuolatinio Lietuvos kontržvalgybos dėmesio.

Stebime agresyvesnes ir pavojingesnes nuo Šaltojo karo laikų primirštas kenkėjiško veikimo formas – 2024 m. Lietuvoje ir kitose Europos valstybėse surengtos dešimtys diversijų prieš Ukrainos rėmėjų infrastruktūrą, energetikos, transporto, informacines sistemas, istorinės atminties objektus. Lietuvos žvalgybos ir teisėsaugos tarnybos kartu dirbo siekdamos išsiaiškinti ir užkardyti tokias operacijas. Vertiname, kad dažniausiai šiuos išpuolius rengia Rusijos žvalgybos tarnybos, o vykdo su jomis tiesiogiai nesusiję socialiniuose tinkluose užverbuoti nusikalsti linkę asmenys, kartais net nežinantys, kas yra tikrieji užsakovai.

Prieš 10 metų apie virsmo technologijas ir jų keliamus iššūkius dar nekalbėjome, bet šiandien konstatuojame: įžengėme į dirbtinio intelekto amžių. Į kvantinių kompiuterių, sensorių ir naujos kriptografijos kūrimą investuoja ne vien draugiškos ir gerų ketinimų vedinos valstybės. Jau pradėjome susidurti ir su giluminėmis

klastotėmis, kuriamomis pasitelkus naujausias technologijas. Neskirdami deramų intelektualinių ir finansinių išteklių naujausioms technologijoms įsisavinti, rizikuotume ne tik atsilikti nuo savo varžovų, bet ir nesusikalbėti su partneriais bei sąjungininkais.

Šio leidinio dešimtmečio proga viršelyje pateikti vieni svarbiausių įvykių, dariusių įtaką saugumo situacijai regione ir pasaulyje. Jame ne tik grėsmę kėlę įvykiai ir veiksmai, bet ir tai, ką mes, Lietuva ir mūsų sąjungininkai, padarėme dėl savo saugumo. Šiandien yra ypač svarbu pabrėžti, kad Lietuva užsitikrino energetinę nepriklausomybę, o 2024 m. vykę rinkimai patvirtino, kad Lietuvos visuomenė yra atspari Rusijos mėginimams daryti reikšmingesnę įtaką.

Mūsų žvalgybos bendruomenė skiria ir skirs savo operatyvinius, analitinius ir organizacinius gebėjimus tam, kad grėsmės Lietuvos valstybei ir visuomenei būtų užkardytos, o bet kokia žala – sušvelninta. Darome tai vis aktyviau bendradarbiaudami su partneriais kitose demokratinėse valstybėse. Šiandien ypač svarbi ir Lietuvos piliečių parama. Tikimės, kad jūsų dėmesys šiam dokumentui prisidės stiprinant visuomenės ir valstybės atsparumą, nes žinojimas yra galingas ginklas.

SANTRAUKA

■ **Rusijos valdantysis režimas, labai tikėtina, mano, kad santykiai su Vakarais yra tarp karo ir taikos.** Kremlius pasitelkia ne vien įprastas spaudimo priemones, bet ir imasi smurtinių veiksmų prieš jo interesų neatitinkančias valstybes. Vykdydama diversijas, Rusija, beveik neabejotina, siekia padidinti Vakarų visuomenių nepasitikėjimą institucijomis ir priversti politikus mažinti paramą Ukrainai.

■ **Diplomatinė karo Ukrainoje baigtis artimiausioje perspektyvoje yra mažai tikėtina.** Kremlius jaučiasi pranašesnis už Ukrainą remiančias demokratines valstybes ir, beveik neabejotina, tęs karą tol, kol sulauks esminių nuolaidų. Tarp-tautinis spaudimas nekeičia Rusijos pozicijos, o jos stiprėjanti sąjunga su Iranu ir Šiaurės Korėja rodo, kad konfrontuodama su Vakarais Rusija nesibodės jokių sąjungininkų ir jokių priemonių.

■ **Rusija turi resursų tęsti karą prieš Ukrainą ne vienerius metus.** Nors konfliktas iš Rusijos reikalauja milžiniškų išlaidų, artimoje perspektyvoje ji ne tik išliks pajėgi užtikrinti panašų karo finansavimo lygį, bet, tikėtina, ir jį didinti. Didelės karinės išlaidos neigiamai veikia Rusijos ekonomiką, tačiau tai neverčia Kremliaus keisti savo užsienio ir saugumo politikos. Putino režimas jaučiasi visiškai kontroliuojantis situaciją Rusijoje, o grėsmės režimo stabilumui artimiausioje perspektyvoje mažai tikėtinos.

■ **Rusija stiprina savo karinius pajėgumus.** Nors kariaudama Ukrainoje patiria nuostolių, Rusija toliau didina karinio personalo skaičių, skiria daug dėmesio ir resursų karo pramonės plėtrai ir siekia įgyvendinti ambicingą karinę reformą.

■ **Kaliningrado karinė grupuotė tebėra pajėgi atlikti esmines užduotis.** Siekdamą tęsti karą, Rusija siunčia į Ukrainą karių ir kovos techniką net iš regionų, esančių arčiausiai NATO, pavyzdžiui, Kaliningrado srities. Vis dėlto šioje srityje esančios karinės grupuotės jūrų ir oro komponentai yra mažiau įtraukti į karo veiksmus – jų pakaktų, kad, vykstant konfliktui, Aljanso veiksmai Baltijos jūroje būtų sutrikdyti.

■ **Surengęs dar vienerius nedemokratinus rinkimus, Lukašenka konsolidavo savo valdžią.** Artimoje perspektyvoje jis sieks, kad Vakarai, įskaitant Lietuvą, pripažintų jį teisėtu šalies vadovu. Baltarusija vis dažniau remia Rusijos užsienio politikos iniciatyvas tarptautinėje erdvėje ir savo strateginio pasirinkimo nekeis, išlikdama artimiausia Rusijos sąjungininke.

■ **Baltarusijos žvalgybos tarnybos kelia grėsmę į Baltarusiją vykstantiems Lietuvos piliečiams.** Prieš juos imamasi neadekvačių, su tarptautine teise nesuderinamų veiksmų – Lietuvos piliečiai neteisėtai sulaikomi, prieš juos pradedamas baudžiamasis persekiojimas dėl politinių pažiūrų ir kritikos Baltarusijos režimui. Vykdydamas šią veiklą, režimas siekia paveikti Lietuvos užsienio politiką Baltarusijos atžvilgiu, o Baltarusijos visuomenėje įtvirtinti naratyvą apie neva prieš šalį nusiteikusias kaimynes.

■ **Kinija padeda Rusijai tęsti karą prieš Ukrainą.** Pekino pozicija remiasi prielaida, kad Putino režimui negalima leisti pralaimėti. Besitęsiantis konfliktas atitinka Kinijos interesus, nes kelia iššūkių Vakarams ir sekina jų resursus. Augantis Rusijos ir Kinijos ekonominis, energetinis ir karinis bendradarbiavimas ne tik reikšmingai didins Rusijos galimybes tęsti karą, bet ir stiprins jos priklausomybę nuo Kinijos.

■ **Dalies prorusiško elektorato, pritariančio agresyviai Rusijos politikai, konsolidavimas nepadėjo prorusiškoms politinėms jėgoms įgyti įtakos.** Tikėtina, kad per 2024 m. Lietuvoje vykusius rinkimus socialiniuose tinkluose platintos prorusiškos idėjos padėjo mobilizuoti šiuo metu didžiausią įmanomą prorusiškų rinkėjų skaičių. Absoliučiai daugumai Lietuvos visuomenės Rusiją vertinant kaip grėsmę, dalies visuomenės pritarimas Rusijos agresyviai politikai vertintinas kaip pažeidžiamumas, kuriuo, neatmestina, Rusija sieks pasinaudoti.

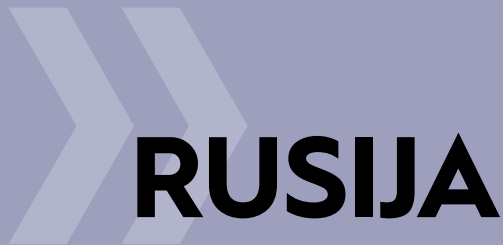
■ **Į Lietuvos finansų sektorių siekia investuoti vis daugiau subjektų, neatitinkančių nacionalinio saugumo interesų.** Į šį sektorių nesėkmingai ketino investuoti asmenys, susiję su Rusijos strateginėmis įmonėmis, bankų sektoriumi ar finansų įstaigomis. Tikėtina, kad tokiomis investicijomis siekiama susikurti galimybių tarptautinėms sankcijoms apeiti.

■ **Rizika povandeninei infrastruktūrai Baltijos jūroje auga.** Pastaraisiais metais įvyko keletas incidentų, kuriuos Baltijos jūroje sukėlė Kinijos kompanijoms priklausantys ar Rusijos „šešėliniam laivynui“ priskiriami laivai. Beveik neabejotina, kad Baltijos jūroje daugės Rusijai draugiškų šalių laivų, kurių įgulos dažnai pasižymi aplaidžiu požiūriu į saugią laivybą. Tikėtina, kad intensyvėjant trečiųjų šalių laivybai Baltijos jūroje didės netyčinių incidentų rizika; neatmestina, kad povandeninė infrastruktūra taps ir tyčinių atakų taikiniu.

■ **Išaugusi migracija iš Centrinės Azijos ir piktnaudžiavimas migracijos taisyklėmis kelia saugumo riziką.** Iš Centrinės Azijos atvykusių užsieniečių Lietuvoje per kelerius metus padaugėjo daugiau nei dešimt kartų. Kasmet tarp imigrantų iš šio regiono nustatoma asmenų, keliančių riziką Lietuvos ir kitų ES valstybių saugumui.

KAM nuotrauka

RUSIJA

- Vykdydama diversijas, Rusija siekia paveikti Vakarų visuomenes, skatinti nepasitikėjimą valstybių institucijomis ir taip mažinti Vakarų paramą Ukrainai.
- Artimiausioje perspektyvoje grėsmės Kremliaus režimo stabilumui mažai tikėtinos, todėl Putinas jaučiasi pranašesnis už demokratines valstybes ir tęs karą tol, kol sulauks esminių nuolaidų.
- Artimoje perspektyvoje Rusijos ekonominių resursų pakaks finansuoti karą prieš Ukrainą, o atsiradus poreikiui, tikėtina, šios išlaidos galės būti dar didesnės.
- Rusijos karinės galios augimas tiesiogiai priklauso nuo karo Ukrainoje eigos. Sumažėjus poreikiams fronte, Rusija galėtų sparčiau formuoti naujus karinius dalinius ir didinti ginkluotės bei amunicijos rezervus.
- Keisdama branduolinę doktriną Rusija siekė pasiųsti žinutę Vakarams – sustiprinti atgrasymo efektą bei priversti mažinti ar net visai nutraukti paramos tiekimą Ukrainai.

Rusijos žvalgybos tarnybos intensyviau vykdo diversijas, siekdamos mažinti Vakarų paramą Ukrainai

Rusijos žvalgybos tarnybos taiko savo pirmtakių, Sovietų Sąjungos tarnybų, naudotus metodus – rengia diversijas ir politines žmogžudystes. Jau bemaž du dešimtmečius Rusija vykdo pasikėsinimus prieš režimo kritikus šalies viduje ir užsienyje. Tačiau 2023 m. prasidėjusi ir 2024 m. suaktyvėjusi diversijų kampa-nija rodo, kad Kremlius yra pasiryžęs kovoti ne tik su savo kritikais, bet ir su visais Vakarais. Nekonvencinės kineti-nės operacijos prieš Lietuvą prasidėjo nuo istorinę svarbą turinčių monumentų išniekinimo ir palaipsniui peraugo į ope-racijas, kurioms įvykdyti reikia didesnių resursų.

Žvalgybos vertinimu, Rusijos valdantysis režimas, labai tikėtina, mano, kad san-tykiai su Vakarais yra pilkojoje zonoje – tarp karo ir taikos. Todėl Kremlius savo užsienio politikoje pasitelkia ne vien įprastas spaudimo priemones, bet ir įgyvendina taikos laikotarpiui nebūdin-gus smurtinius, slaptus veiksmus prieš jo interesų neatitinkančias valstybes. Rusijos politinis elitas įgalino žvalgybos tarnybas vykdyti karo metui įprastas diversijas. Taip Rusija siekia daryti žalą Vakarams, neperžengdama atviro konf-

likto ribos. Rusijos žvalgybos tarnybų vykdomų diversijų neriboja valstybių sienos – labai panašios operacijos vykdomos beveik tuo pat metu keliose valstybėse. Taigi jos vertintinos kaip sudedamoji agresyvios Rusijos užsie-nio politikos Vakarų atžvilgiu dalis, o ne kaip prieš atskiras valstybes nukreiptos atakos.

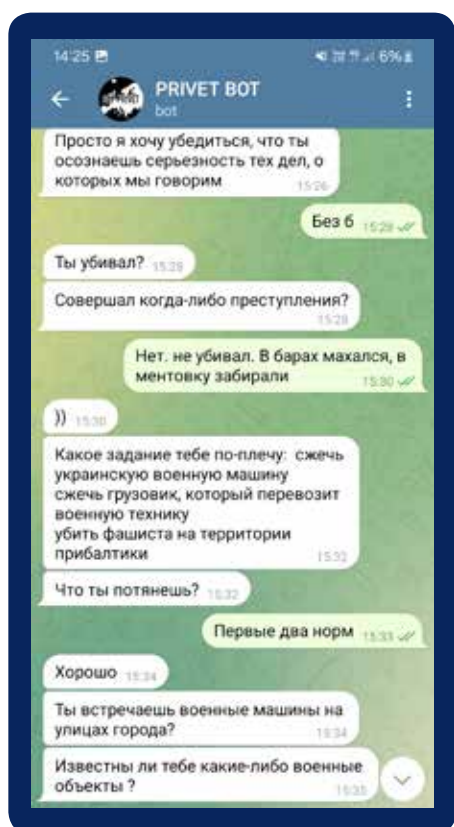
Pasitelkdamos kelių pakopų tarpininkų sistemą, Rusijos žvalgybos tarnybos siekia paslėpti tikruosius nekonven-cinių kinetinių operacijų užsakovus ir koordinatorius. Diversijas dažniausiai sutinka vykdyti greitai ir lengvai užsi-dirbti norintys asmenys – jų Rusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai ieško socialiniuose tinkluose, ypač „Telegram“, siūlydami atlikti nesudėtingus, bet gerai ir greitai apmokamus darbus. Šioms operacijoms vykdyti pasitelkiami laisvai Europoje judėti galintys asmenys, įpras-tai neturintys jokių specifinių įgūdžių ar pasiruošimo.

Priešingai nei tradiciniai Rusijos žval-gybos tarnybų agentai, diversijas vyk-dyti sutikę asmenys iki sulaikymo daž-nai spėja įvykdyti vos vieną ar kelias

jiems pavestas užduotis. Šie asmenys ne visada gauna jiems pažadėtą finansinį atlygį, o juos sulaikius iš Rusijos nesulaukia jokios pagalbos. 2024 m. Europoje buvo sulaikyta daugiau nei penkiasdešimt diversijų vykdytojų ir koordinatorių. Keliolika iš jų buvo sulaikyti Lietuvos žvalgybos ir teisėsaugos institucijoms atliekant tyrimus.

Vykdydama nekonvencines kinetines operacijas, Rusija, beveik neabejotina, siekia paveikti Vakarų visuomenės,

padidinti nepasitikėjimą valstybių institucijomis ir priversti politikus mažinti paramą Ukrainai. Žvalgybos vertinimu, Kremliaus nepavyksta šių tikslų pasiekti diversijomis, ypač Lietuvoje. Remiantis visuomenės apklausomis, absoliuti dauguma Lietuvos gyventojų pritaria Lietuvos įsipareigojimui toliau remti Ukrainą, o Lietuva tebėra viena aktyviausiai Ukrainą remiančių valstybių. Kasmetinė karinė parama Ukrainai išlieka stabili – ne mažiau kaip 0,25 proc. nuo Lietuvos bendrojo vidaus produkto (BVP).

Verbavimo „Telegram“ grupėje pavyzdys: verbuojamam asmeniui siūloma padėti Ukrainos karinį transportą, karinę techniką gabenantį sunkvežimį arba nužudyti „fašistą“ Baltijos šalyse.

Šaltinis: *Organized Crime and Corruption Reporting Project*

Rusijos žvalgyba jautrią informaciją renka pasitelkdama nelegalus

VSD ir Lietuvos teisėsaugos institucijų vykdyto tyrimo metu buvo nustatytas ir 2024 m. sulaikytas Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo Vyriausiosios valdybos (GRU) nelegalas. Jis naudojo tikrą savo tapatybę, tačiau nuslėpė dalį biografijos faktų. Pabrėždamas šeimos patirtas Sovietų Sąjungos represijas, nelegalas susikūrė žvalgybines galimybes – įstojo į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungą, vėliau ir į Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partiją.

Pasitelkdama nelegalą, GRU formulavo žvalgybos informacijos poreikius ir siekė surinkti strateginės žvalgybos informacijos apie politinius procesus Lietuvoje ir Europoje: Lietuvos gynybos, vidaus ir užsienio politiką, Lietuvoje vykusias NATO valstybių konsultacijas, pasirengimą pratyboms, ginkluotės įsigijimus, paramą Ukrainai, aukštas pareigas einančių Lietuvos politikų pozicijas tarptautinės ir nacionalinio saugumo politikos klausimais.

Nelegalas rinko neviešą, jautrią žvalgybos informaciją, dalyvaudamas nevyriausybinių organizacijų ir partijos renginiuose, bendraudamas su šių organizacijų nariais bei kaupdamas informaciją iš viešųjų šaltinių. Surinktą medžiagą jis analizavo, duomenis perduodavo šifruotais pranešimais nuotoliniu būdu. Nelegalas griežtai laikėsi konspiracijos, naudojo GRU suteikta radijo ryšio, kompiuterine ir programine įranga.

Nelegalų programa yra sudėtingas, brangus ir išskirtinis Rusijos žvalgybos tarnybų metodas, naudojamas ypač svarbiai informacijai rinkti. Į programą atrinkti asmenys dalyvauja specialiuose ilgai trunkančiuose mokymuose. Jie turi būti gabūs užsienio kalboms, neišsiskirti savo išvaizda ir būti psichologiškai pasirengę didžiąją gyvenimo dalį praleisti užsienyje, apsimesdami kitais žmonėmis. Nelegalai veikia turėdami suklastotas užsienio šalių pilietybes arba naudoja savąsias, per ilgą laiką jie susikuria nuoseklią ir įtikinamą gyvenimo legendą, leidžiančią slapta veikti Vakarų valstybėse. Išsiųsti į užsienio šalis, jie baigia universitetus, sukuria šeimas, įsitraukia į vietos bendruomenių gyvenimą. Nelegalai gyvena iš pažiūros įprastą gyvenimą ir dirba pačius įvairiausius darbus – užsiima verslu, moksline veikla, menais. Susikūrę įtarimų nekeliančių gyvenimą, jie vykdo ilgalaikę, slaptą žvalgybos veiklą. Dėl nuosekliai sukurtų legendų bei preciziškos konspiracijos nustatyti Rusijos žvalgybos nelegalus yra ypač sudėtinga.

Putino režimas įsitikinęs pergale prieš Ukrainą ir Vakarus

Svarbiausias Rusijos tikslas kare prieš Ukrainą nesikeičia nuo 2014 metų. Rusija siekia paversti Ukrainą priklausoma valstybe ir priversti demokratines valstybes pripažinti, kad Rusija turi teisę kištis į suverenių kaimyninių valstybių politiką. Nepajėgdama pasiekti savo tikslų manipuliacijomis ir maskuojama įtakos veikla, 2022 m. Rusija pasirinko naudoti karinę jėgą.

Rusija atvirai deklaruoja, kad taika įmanoma tik jos diktuojamomis sąlygomis: ir Ukraina, ir Vakarai turi pripažinti pralaimėjimą, o Rusijos agresiją – teisėta. Diplomatinis konflikto sprendimas artimiausioje perspektyvoje mažai tikėtinas – jis grąžintų į panašią patinę situaciją, kurią 2022 m. vasarį Vladimiras Putinas nusprendė pakeisti, užpuoldamas Ukrainą. Karinės Rusijos priemonės vis dar veikia – ji atgavo pasitikėjimą savo jėgomis, užiminėja naujas Ukrainos teritorijas, aktyviai tebenaikina infrastruktūrą visoje Ukrainoje.

Rusija turi pakankamai resursų tęsti karą ne vienerius metus. Bet kurioje

demokratinėje valstybėje tokia situacija, kokia dabar yra Rusijoje, būtų laikoma katastrofa: didžiuliai žmogiškieji nuostoliai, finansų sistemos problemos, su karo pramone nesusijusių ekonomikos sektorių stagnacija, užsienio prekyba, vykdoma naudojantis kontrabanda ir šešėlinėmis schemomis. Vis dėlto karas Rusijoje yra populiarus. Visuomenės apklausų rezultatais autoritarinėje valstybėje negalima visiškai pasitikėti dėl represijų baimės, tačiau net atsakymai į visiškai nepolitinį klausimą – „Kaip jūs šiandien jaučiatės?“ – yra pozityviausi nuo 1994 m. (istoriniai duomenys rodo, kad ekonomikos krizės 1998 ir 2008 m. bei mobilizacija 2022 m. turėjo trumpalaikę neigiamą įtaką visuomenės savijautai). Ir režimas, ir dauguma Rusijos gyventojų tiki, kad Ukrainoje jie kariauja ne prieš ukrainiečius, o prieš Vakarus. Nors beveik 60 proc. rusų mano, kad karas Ukrainoje gali peraugti į karą su NATO, tikėtina, kad tai tik skatina paramą karui ir režimui.

Putino režimas jaučiasi visiškai kontroliuojantis politinę ir socialinę situa-

ciją, taigi artimiausioje perspektyvoje grėsmės režimo stabilumui mažai tikėtinos. Būtent todėl Putinas jaučiasi pranašesnis už Ukrainą remiančias demokratines valstybes ir tęs karą bei spaudimą Vakarams tol, kol sulauks esminių nuolaidų.

Formulė „Taika už žemę“ taip pat mažai tikėtina, nes Ukrainos teritorijų aneksija Rusijai yra ne tikslas, o tik priemonė pateisinti ir įtvirtinti agresyvią politiką. Kremlius prievarta rusifikuoja užimtas Ukrainos teritorijas, nes nesiruošia derėtis dėl jų grąžinimo ir, labai tikėtina, siekia jų gyventojus ilgalaikėje perspektyvoje supriešinti su neokupuota Ukraina. Rusifikacija nesuteikia Maskvai jokių derybinių svertų, tačiau yra esminė Ukrainos naikinimo strategijos dalis.

Rusijos pozicijos nekeičia ir tarptautinis spaudimas. Kinijos parama ir sankcijų apėjimo schemos sušvelnina Vakarų valstybių naudojamų priemonių įtaką, o dauguma globaliųjų Pietų valstybių, nors ir neremia Rusijos politikos, nėra suinteresuotos nutraukti su ja santykių. Rusijos pastangos suburti antivakarietišką koaliciją kol kas nedavė reikšmingų

rezultatų. Tačiau Rusijos bandymai kurti alternatyvias ekonominio bei finansinio bendradarbiavimo struktūras, ardyti pasitikėjimą egzistuojančiomis tarptautinėmis institucijomis ir teisės normomis ilgalaikėje perspektyvoje gali turėti didelį poveikį pasaulio tvarkos raidai.

Stiprėjanti Rusijos sąjunga su Iranu ir Šiaurės Korėja rodo esminį Rusijos užsienio politikos pokytį – konfrontuodama su Vakarais, Rusija nesibodės jokių sąjungininkų ir jokių priemonių. Tokius konfliktus, kaip Vidurio Rytuose, paramą autoritariniams režimams ir jų apginklavimą Rusija vertina kaip galimybę plėsti savo įtaką bei nukreipti savo priešų dėmesį. Rusija pati nesiruošia atkurti anksčiau buvusių santykių su demokratinėmis valstybėmis. Rusijos keliamos grėsmės – karinė agresija, diversijos ir įtakos veikla – nesumažės net pabaigus ar įšaldžius karą Ukrainoje, keisis tik jų prioritetiniai taikiniai. Juos atskleidžia prieš pat įsiveržiant į Ukrainą Rusijos iškeltas reikalavimas Vakarams grąžinti 1997 m. NATO ribas, t. y. iš Vidurio ir Rytų Europos valstybių atimti galimybes priešintis Rusijos įtakai bei karinei agresijai.

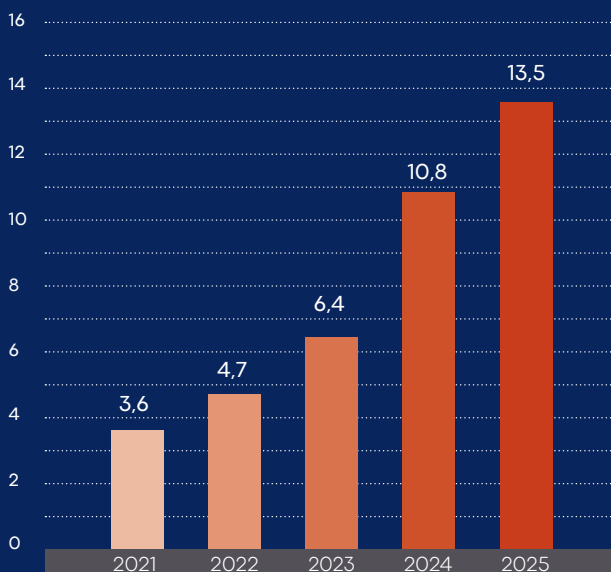
Rusija pajėgia finansuoti karą, bet didina rizikas savo ekonomikai

Sekimo karui prieš Ukrainą tęsti Rusijai reikia milžiniškų finansinių resursų ir Kremlui kol kas pavyksta jų rasti. Įspūdingais tempais kasmet augančios karinės išlaidos 2025 m. sieks mažiausiai 13,5 trln. rublių (apie 130 mlrd. eurų) ir sudarys apie 6,3 proc. šalies BVP. Tai bus didžiausias Rusijos karinis biudžetas nuo Sovietų Sąjungos žlugimo ir beveik keturis kartus didesnis nei 2021 m. – prieš Maskvai pradėdant plataus masto invaziją į Ukrainą. Beveik neabejotina, kad realūs asignavimai karui bus dar

didesni, nes įprastai papildomų lėšų Rusija skiria tiek iš įslaptintos biudžeto dalies, tiek iš kitų sričių (pavyzdžiui, sveikatos apsaugos, švietimo).

Savo finansinių galimybių ribos Rusija dar nepasiekė. Neišnaudoti ekonominiai rezervai suteikia vyriausybei veikimo laisvės. Dėl to artimoje perspektyvoje ji ne tik išliks pajėgi užtikrinti panašų karo finansavimo lygį, bet, tikėtina, sugebės jį didinti. Atsiradus būtinybei, vyriausybė galėtų skolintis šalies viduje, didinti

OFICIALAUS RUSIJOS KARINIO BIUDŽETO
POKYČIAI 2021–2025 METAIS
(trln. rublių to meto kainomis)

mokesčius arba įvesti naujų (pavyzdžiui, solidarumo mokestis pelningiausioms įmonėms), panaudoti likvidžius Nacionalinės gerovės fondo aktyvus. Be to,

papildomas, nors ir politiškai jautrus, sprendimas gali būti kitų federalinio biudžeto išlaidų mažinimas.

„NAUJOJI EKONOMIKA“

Kremlius deklaruoja, kad karinis sektorius taps naujosios – nepriklausomos ir nepažeidžiamos – Rusijos ekonomikos varikliu. Rusijos gyventojams Putinas žada plėtrą, kurią šalis pasieks sujungdama karinę ir civilinę pramonę bei gilindama partnerystę su globaliųjų Pietų valstybėmis. Dėl šio tikslo 2024 m. Kremlius net ėmėsi pažaboti sisteminę korupciją ir karinėms išlaidoms prižiūrėti suformavo naują patikėtinių komandą. 2024 m. gegužę ilgametį gynybos ministrą ir Putino draugą Sergejų Šoigu pakeitė ekonomistas Andrejus Belousovas, sukčiavimu ar kyšininkavimu apkaltinti aukščiausio rango ministerijos pareigūnai. Vis dėlto karui tęsiantis struktūrinių priedaidų sukurti klestinčią ekonomiką autoritarinėje Rusijoje nėra. Griežtos administracinės priemonės padeda Kremlui padidinti atskirų projektų ar programų efektyvumą, tačiau prioritetu, beveik neabejotina, išliks siekis stiprinti Rusijos karinę galią ir režimo saugumą. Rusijos kaimynams tai tebebus grėsmių šaltinis.

Vis dėlto didelės karinės išlaidos daro ir neigiamą poveikį. Jų nulemtas Rusijos BVP augimas nėra tvarus. Augant karinių išlaidų daliai šalies ekonomikoje, Rusijai bus vis sunkiau persiorientuoti ir sugrįžti prie taikos meto ekonomikos modelio. Vyriausybės finansinį užnugarį turinčios karo pramonės įmonės ir Rusijos ginkluotosios pajėgos pritraukia darbo jėgas iš kitų sektorių, o tai mažina

bendrą Rusijos ekonomikos produktyvumą ir konkurencingumą. Kol kas šios tendencijos neverčia Kremliaus keisti savo užsienio ir saugumo politikos. Maskva yra pasiryžusi tęsti sekinimo karą, nepaisydama augančių kaštų. Labai tikėtina, kad dėl tokio Kremliaus sprendimo šalies ekonomika ateityje bus silpna, nekonkurencinga ir itin pažeidžiama.

Rusija vis stiprina savo karinę galią

Šiuo metu Rusijos galimybės naudoti karinę jėgą prieš NATO valstybes yra labai ribotos, nes didžioji dalis konvencinių pajėgumų skiriama karui prieš Ukrainą. Tikėtina, kad artimoje perspektyvoje Rusijai užteks žmogiškųjų, finansinių ir karinių resursų ne tik tęsti panašaus intensyvumo kovos veiksmus Ukrainoje, bet ir didinti savo karinius pajėgumus.

Karinių pajėgumų vystymas Rusijos vadovybei – svarbiausias prioritetas, kuriam ji skiria labai didelius resursus. Toliau bandoma įgyvendinti 2022 m. paskelbtus ambicingus karinės reformos planus, pagal kuriuos Rusijos ginkluotųjų pajėgų personalo, ginkluotės ir kovos technikos skaičiai Vakarų kryptimi padidėtų 30–50 procentų.

Nors, Rusijos pareigūnų teigimu, 2024 m. prie Rusijos ginkluotųjų pajėgų prisiungė apie 400 tūkst. karių, bendras karinio personalo skaičius neaugo taip sparčiai dėl didelių nuostolių kare. Vykdydama karinę reformą Rusija planuoja padidinti Ginkluotųjų pajėgų personalo skaičių iki 1,5 mln. karių. Įvertinus dabartines karinio personalo augimo tendencijas, šis siekis yra įgyvendinamas ir leistų Rusijai personalu užpildyti naujai formuojamus dalinius.

Didelį dėmesį Rusija skiria ir karo pramonės plėtrai. Nors Vakarų sankcijos neigiamai veikia Rusijos karo pramonę – dėl jų ilgėja reikalingų komponentų tiekimo grandinės, didėja karinės produkcijos kainos ir mažėja kokybė – pagaminamų artilerijos šaudmenų, raketų ir kitų pagrindinių amunicijos kategorijų kiekis kasmet auga. Amunicijos ir naujos karinės technikos gamyba svarbi ne tik dėl vykstančio karo, bet ir siekiant atkurti ginkluotės ir amunicijos rezervus, kurių prireiktų kariniam konfliktui su NATO.

Tolesnis Rusijos karinės galios augimas tiesiogiai priklausys nuo karo Ukrainoje eigos. Sumažėjus poreikiams fronte, Rusija galėtų sparčiau formuoti naujus karinius dalinius ir didinti ginkluotės bei amunicijos rezervus.

Vidutinėje perspektyvoje tikėtina, kad Rusijai nepavyks sukurti pajėgumų, reikalingų plataus masto konvenciniam karui prieš NATO. Vis dėlto Rusija gali išvystyti karinius pajėgumus, kurių pakaktų pradėti ribotus karinius veiksmus prieš vieną ar kelias NATO valstybes. Tai gali skatinti Rusijos vadovybę panaudoti karinę jėgą klaidingai įvertinus situaciją ir tikintis, kad NATO negebės laiku reaguoti, o Rusijai pavyks konfliktą lokalizuoti ir greitai pasiekti norimų rezultatų.

Svarbiausi veiksniai, atgrasantys Rusiją nuo karinio konflikto mūsų regione, yra Baltijos šalių gynybos stiprinimas ir rytiniame NATO flange dislokuoti sąjungininkų pajėgumai. Tai didina potenci-

alaus karinio konflikto kainą Rusijai ir mažina tikimybę, kad toks konfliktas būtų lokalizuotas ir nesulauktų plataus Aljanso įsitraukimo.

Rusijos karinė grupuotė Kaliningrade laikinai susilpnėjo, bet išlieka pajėgi

Siekdama patenkinti karinės operacijos Ukrainoje poreikius ir kompensuoti nuostolius, Rusija į Ukrainą masiškai siunčia Sausumos pajėgų karius ir kovos techniką – net iš regionų, esančių arčiausiai NATO, tokių kaip Kaliningrado sritis. Jūrų ir oro komponentai yra mažiau įtraukti į karo veiksmus, jie pasitelkiami galiai demonstruoti.

Vienas pagrindinių karinės galios demonstravimo epizodų 2024 m. buvo rugsėjį vykę plataus masto strateginiai štabų-vadovybės mokymai „Okean 2024“, kuriuose pagrindinį vaidmenį atliko į karą Ukrainoje neįtraukti jūrų ir oro komponentai.

Kaliningrado karinė grupuotė išlieka pajėgi atlikti esmines užduotis. Vis dėlto jos pajėgumai vykdyti desanto išlaipinimo užduotis vidutinėje ir ilgalaikėje perspektyvoje išliks riboti dėl į Juodąjį jūrą išsiųstų desanto laivų. Šiuo metu Rusijos demonstruojami pajėgumai karinio konflikto prieš NATO atveju nebūtų pakankami įtvirtinti dominavimą, bet jų pakaktų trikdyti NATO veiksmus Baltijos jūroje.

Mokymai „Okean 2024“ taip pat parodė, kad Baltijos jūros regione Rusijos išvystyta A2 / AD (prieigos užkirtimo ir regiono blokavimo) sistemos dalis – oro erdvės gynybos pajėgumai, nors iš dalies sumažę, gali atlikti savo užduotis.

Rusija atnaujino branduolinę doktriną

Branduolinės valstybės statusas Rusijai yra itin svarbus. Jis ne tik padeda užtikrinti strateginį atgrasymą, turi didelę simbolinę vertę, bet ir išplečia užsienio politikos galimybes. Grasinama branduoliniu ginklu, Maskva stengiasi daryti įtaką kitų valstybių priimamiems sprendimams ir taip apsaugoti savo interesus

nuo jai žalingų pasekmių. Pavyzdžiui, 2024 m. gegužę Rusijos užsienio reikalų ministerija paskelbė, kad nestrateginių branduolinių ginklų mokymais sieks „atvėsinti įkaitusias galvas Vakarų šalių sostinėse“. Tai buvo reakcija į naikintuvų F-16 perdavimą Ukrainai ir Vakarų pareigūnų pareiškimus dėl paramos Kyjivui.

Vienas iš svarbiausių Rusijos saugumo politikos uždavinių – strateginis atgrasymas, kuriam pasitelkiami grasinimai tiek strategine nebranduoline ginkluote, tiek turimu branduoliniu arsenalu (strateginiu ir nestrateginiu branduoliniu ginklu). Efektą įprastai kuria pareigūnų ir institucijų retorika, įvairūs su branduoliniais ar kitais strateginiais pajėgumais susiję veiksmai, kuriais Maskva siunčia norimus signalus ir pranešimus: kariniai mokymai, aukštesnio kovinės parengties lygio įvedimas atitinkamuose daliniuose, kovinių galvučių dislokavimas, smūgiai strateginės paskirties nebranduoline ginkluote, branduolinės infrastruktūros plėtra ir kita. Tuo siekiama sustiprinti atgrasymą ir paveikti oponentų sprendimų priėmimo procesus Rusijos naudai. Pavyzdžiui, karo prieš Ukrainą kontekste Rusija nuolat manipuliuoja savo branduoliniais pajėgumais. Taip ji siekia atgrasyti Vakarų nuo tiesioginio įsitraukimo į konfliktą ir nuo karinės paramos Kyjivui tiekimo.

Tęsdama karą prieš Ukrainą, Rusija nuolat skelbia panašius pareiškimus ir, grasindama branduoliniu ginklu, naudoja kitas atgrasymo priemones. Svarbiausia iš jų 2024 m. tapo branduolinės doktrinos pakeitimai. Šis 2020 m. viešai paskelbtas dokumentas nustato aplinkybes, kuriomis Maskva gali panaudoti

branduolinį ginklą. Kremlius jį koregavo ir labiau pritaikė dabartinei Rusijos nacionalinio saugumo situacijai. Į tekstą buvo įtrauktos netiesioginės, bet akiųvaizdžios nuorodos į NATO ir Ukrainą, o svarbiausia naujovė – praplėstas aplinkybių, kurios leistų panaudoti branduolinį ginklą, sąrašas.

Stop kadras iš 2024 m. spalio 29 d. Rusijos gynybos ministerijos spaudos tarnybos išplatintos vaizdo medžiagos, kurioje matyti, kaip per strateginio atgrasymo pajėgų pratybas paleidžiama tarpžemyninė balistinė raketa „Yars”.
AFP / Scanpix nuotrauka

Rusijos branduolinėje doktrinoje apibrėžiamos sąlygos, kurioms esant ji gali panaudoti branduolinį ginklą:

- gavus patikimos informacijos apie balistinių raketų, atakuojančių Rusiją ir (ar) jos sąjungininkus, startą;
- priešui panaudojus branduolinį arba kitas masinio naikinimo ginklo rūšis Rusijos ir (ar) jos sąjungininkų teritorijose, taip pat prieš Rusijos karines formuotes ir (ar) objektus, esančius už Rusijos teritorijos ribų;
- priešui paveikus ypatingos svarbos Rusijos valstybinius arba karinius objektus, kurių išvedimas iš rikiuotės užkardytų branduolinių pajėgų atsakomuosius veiksmus;
- vykstant agresijai prieš Rusiją ar Baltarusiją, panaudojant konvencinę ginkluotę, kai kyla kritinė grėsmė jų suverenitetui ir (ar) teritoriniam vientisumui;
- gavus patikimos informacijos apie masinės atakos prieš Rusiją oro–kosmoso ginklais, įskaitant strateginę ir taktinę aviaciją, sparnuotąsias raketas, bepiločius orlaivius, hipergarsinę ginkluotę ir kitus skraidančius aparatus, startą ir jiems kirtus Rusijos valstybės sieną.

Šiais pokyčiais Rusija teoriškai išplečia savo galimybes panaudoti branduolinį ginklą, bet praktikoje pasilieka laisvę spręsti dėl atsako. Tai daroma vartojant aptakias formuluotes (neaišku, kas bus traktuojama kaip masinė oro–kosmoso

ataka arba kritinė grėsmė valstybės suverenitetui ar teritoriniam vientisumui). Labai tikėtina, kad Kremlius taip elgiasi sąmoningai – didina strateginį neapibrėžtumą dėl to, kokias „raudo-nąsias linijas“ iš tiesų taiko.

Rusijos režimas vis labiau stebi visuomenę miestuose ir internete

Rusija kuria centralizuotą viešųjų vaizdo kamerų su veidų atpažinimo funkcija tinklą ir diegia dirbtinio intelekto (DI) įrankius interneto turiniui stebėti. Oficialiai stebėjimo sistemų plėtra grindžiama siekiu didinti piliečių saugumą, tačiau ji padeda Kremlui stebėti ir susekti režimui nepaklūstančius asmenis, pavyzdžiui, protestų dalyvius, cenzūruoti turinį internete ir užkirsti kelią opoziciniam judėjimui.

Rusijoje palaipsniui kuriamas masinio visuomenės sekimo modelis dažnai lyginamas su plačiausiai pasaulyje skaitmeninę kontrolę diegiančia Kinijos socialinių kreditų sistema. Įgyvendindama šią sistemą, Kinija naudoja įvairias skaitmenines technologijas, skirtas žmonėms kontroliuoti ir jų asmens duomenims analizuoti.

Rusijos piliečiams tampa sudėtinga išvengti režimo kontrolės.

AP / Scanpix nuotrauka

Viešųjų erdvių stebėjimas

Iki 2030 m. Rusijoje planuojama sujungti visas viešąsias vaizdo stebėjimo kameras su integruota veidų atpažinimo funkcija į centralizuotą duomenų saugojimo ir apdorojimo sistemą. Gautas vaizdo srautas bus analizuojamas naudojant veidų ir vaizdų atpažinimui skirtas DI sistemas. Rusijoje viešosiomis vaizdo kameromis yra stebimos žmonių susibūrimų vietos, keliai ir geležinkeliai. Be to, fiksuojami atskiri asmenys, taip siekiant sukurti biometriinių duomenų bazę, kurią savo tyrimams galėtų naudoti saugumo ir teisės saugos tarnybos.

Veidų atpažinimo sistema naudojama ir Rusijos metro, kur ji integruota į mokėjimų sistemą „Face Pay“. Norėdamas susimokėti už metro paslaugas, asmuo turi susieti savo veido nuotrauką, banko sąskaitą ir metro kortelę. Maskvos metro stotyse pradėta taikyti „Face Pay“ sistema 2024 m. buvo diegiama dar šešiuose Rusijos miestuose. 2025 m. planuojama šią technologiją naudoti visose Rusijos metro stotyse.

Interneto stebėseną

Interneto stebėsenos sistema yra nuosekli rusiškojo interneto segmento „RuNet“ plano dalis, kuria režimas siekia atsiriboti nuo globalaus interneto ir sustiprinti vietinio interneto kontrolę.

Turiniui kontroliuoti naudojamos interneto stebėsenos sistemos, pavyzdžiui, DI paremta sistema „Oculus“. Ji gali atpažinti vaizdus, simbolius, veidus, analizuoti pokalbius internete, tekstą nuotraukose ir vaizdo įrašuose. „Oculus“ Rusijoje naudojama interneto svetainėse aptikti įstatymais draudžiamą turinį, pavyzdžiui, ekstremistinius ir proukrainietiškus naratyvus, informaciją apie nelegalius renginius ir sambūrius, taip pat su narkotikų, ginklų platinimu ar LGBT+ susijusią informaciją.

BALTARUSIJA

- Baltarusijos žvalgybos tarnybos naudojami baltarusių diaspora siekdamas kurti ilgalaikes žvalgybos pozicijas, savo veiklai vis aktyviau išnaudoja nuotolinės komunikacijos priemones.
- Kyla grėsmė į Baltarusiją vykstantiems Lietuvos piliečiams. Baltarusijos tarnybos ne tik vykdo žvalgybines apklausas – fiksuota atveju, kai Lietuvos piliečiai sulaikomi, prieš juos pradedamas baudžiamasis persekiojimas dėl kritikos Baltarusijos režimui.
- Surengęs dar vienus neskaidrius ir nedemokratiškus Baltarusijos prezidento rinkimus Lukašenka visiškai konsolidavo savo valdžią. Artimoje perspektyvoje jis sieks, kad Vakarai, įskaitant Lietuvą, pripažintų jį teisėtu Baltarusijos vadovu.
- Nevaržomas Rusijos ginkluotųjų pajėgų naudojimas Baltarusijos oro erdve kelia incidentų kaimyninėse NATO šalyse grėsmę. 2024 m. rugsėjį Rusijos bepilotis orlaivis, perskridęs Baltarusiją, nukrito Latvijoje.

Baltarusijos žvalgybos tarnybos intensyviau veikia prieš baltarusių diasporą Lietuvoje ir vis dažniau sulaiko į Baltarusiją atvykusius Lietuvos piliečius

Susiformavusi gausi baltarusių bendruomenė suteikia Baltarusijos žvalgybos tarnyboms galimybių Lietuvoje kurti ilgalaikes žvalgybines pozicijas. Baltarusijos žvalgybos tarnybos verčia baltarusių diasporos atstovus su jomis bendradarbiauti, bauginamos Baltarusijoje likusių artimųjų saugumu ir teise disponuoti Baltarusijoje esančiu nekilnojamoju turtu ar verslu. Žmogiškųjų šaltinių žvalgybai Baltarusijos žvalgybos tarnybos vis aktyviau išnaudoja nuotolinio komunikavimo priemones, kurias pasitelkdamos užmezga ir palaiko ryšius su užsienyje veikiančiais agentais. Užverbuotiems asmenims Baltarusijos žvalgybos tarnybos nurodo rinkti viešą ir neviešą informaciją apie Lietuvos institucijas, Baltarusijos diasporą bei demokratinę opoziciją.

Vienas iš Baltarusijos žvalgybos taikinių yra Baltarusijos įmonės, Lietuvoje įsteigusios savo filialus, tačiau nenutraukusios veiklos Baltarusijoje. Tokios įmonės Baltarusijoje yra stebimos šios šalies žvalgybos tarnybų darbuotojų. Jie disponuoja informacija ne tik apie Baltarusijoje, bet ir apie Lietuvoje dirbančius asmenis, ypač daug dėmesio

skirdami šių įmonių darbuotojams, net menkiausiai prisidėjusiems prie opozicijos veiklos. Pasitelkę apie šiuos asmenis turimą informaciją, Baltarusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai užmezga su jais kontaktą nuotoliniu būdu, taiko spaudimo priemones ir siekia juos išsivilioti į Baltarusiją. Sutikę atvykti į Baltarusiją, baltarusių diasporos atstovai apklausiami, neretai sulaikomi, juos siekiama užverbuoti.

Lietuvoje gyvenantys baltarusiai, nepaisydami jiems kylančios grėsmės būti sulaikytiems, savo noru lankosi Baltarusijoje. Baltarusijos žvalgybos tarnybos siekia identifikuoti iš Lietuvos į Baltarusiją atvykstančius ir jos režimo interesų neatitinkančius, 2020 m. protestuose dalyvavusius ar kitais būdais opoziciją rėmusius Baltarusijos piliečius. Baltarusijos žvalgybos tarnybos atlieka tokių baltarusių filtraciją pasienyje. Be to, informaciją apie tokių asmenų atvykimą į šalį Baltarusijos žvalgybai teikia ir kitos su jomis bendradarbiaujančios šalies tarnybos ar institucijos. Identifikavę šiuos asmenis, Baltarusijos žvalgybos darbuotojai įvairiai grasina, naudoja psichologinį smurtą ir spaudimą,

siekdami priversti juos atvykti į apklausas. Per apklausas žvalgybos darbuotojai ne vien renka žvalgybos informaciją, bet ir siekia baltarusius priversti bendradarbiauti ar net sulaiko.

Baltarusijos žvalgybos tarnybos kelia grėsmę į Baltarusiją vykstantiems Lietuvos piliečiams ir jų fiziniam saugumui, nes prieš juos imasi neadekvačių, su tarptautine teise nesuderinamų veiksmų. Baltarusijos žvalgybos tarnybų darbuotojai vykdo atvykstančių Lietuvos piliečių žvalgybines apklausas ir neteisėtai sulaiko. Lietuvos piliečiai sulaikomi dėl paramos Baltarusijos opozicijai, o baudžiamasis persekiojimas prieš juos

pradedamas dėl politinių pažiūrų ir kritikos Baltarusijos režimui. Tokiais atvejais Baltarusijos žvalgyba bei teisėsaugos institucijos taiko itin šurkščius metodus, per sulaikymus naudoja perteklinę jėgą.

Nuo 2023 m. Baltarusijos žvalgybos tarnybos Lietuvos piliečiams kurpia įvairaus pobūdžio bylas, o pareikšti kaltinimai būna nepagrįsti ir politiškai motyvuoti. Žvalgybos vertinimu, vykdydamas šią priešišką veiklą, Baltarusijos režimas siekia formuoti spaudimą keisti Lietuvos užsienio politiką Baltarusijos atžvilgiu, o šalies visuomenei įtvirtinti naratyvą apie neva priešišką valstybių apsuptą Baltarusiją.

Baltarusijoje nepagrįstai sulaikytas ir teisiamas Lietuvos pilietis.
ONT filmo stop kadras

Išaiškinti ir sulaikyti Baltarusijai šnipinėję asmenys

2023 m. lapkritį daugiau nei metus trukęs kontržvalgybos tyrimas pasiekė kulminaciją. Pagal AOTD surinktą ir pateiktą informaciją pradėjus ikiteisminį tyrimą, buvo sulaikyti du Lietuvos Respublikos piliečiai – vyras ir moteris (sugyventiniai), įtariami bendradarbiavimu su Baltarusijos Respublikos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo Vyriausiąja žvalgybos valdyba (Baltarusijos GRU). Jiems pareikšti įtarimai dėl šnipinėjimo pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 25 straipsnio 4 dalį ir 119 straipsnio 2 dalį.

Vienas iš minėtų asmenų šnipinėjimo tikslais buvo tapęs Lietuvos šaulių sąjungos nariu. Už atlygį vykdydami Baltarusijos GRU užduotis, įtariamieji įvairiais būdais rinko ir perduodavo informaciją operacinės žvalgybos kuratoriui. Baltarusijos karinę žvalgybą domino informacija apie Lietuvoje dislokuotą Lietuvos kariuomenės ir NATO karinę techniką bei ginkluotę, karinių dalinių, Lietuvos strateginių objektų infrastruktūrą, jų apsaugos lygį ir režimą, Lietuvos šaulių sąjungos veiklą ir mokymų turinį, pasirengimą šalies gynybai. Baltarusijos GRU taip pat norėjo sužinoti apie pasirengimą NATO viršūnių susitikimui Vilniuje ir jo metu taikytas saugumo priemonės, Baltarusijos opozicijos veiklą Lietuvoje ir Lietuvos piliečius, kuriuos galėtų užverbuoti Baltarusijos žvalgyba. Nors minimų asmenų surinkta ir perduota informacija buvo neįslaptinta, šie duomenys yra reikalingi tiek Baltarusijos, tiek Rusijos ginkluotosioms pajėgoms ruošiant karinės agresijos prieš kaimynines valstybes planus bei kitaip veikiant prieš Lietuvą.

Vykdydami tyrimą, Lietuvos pareigūnai nustatė Baltarusijos GRU naudojamus asmenų įtraukimo į žvalgybos veiklą būdus, vykdytos žvalgybos operacijos taktiką, ryšio tarp kuratoriaus ir užverbuoto asmens palaikymo metodus – nuo užduočių gavimo iki surinktos informacijos perdavimo. Tiriant surinkta vertingos informacijos apie Baltarusijos GRU veiklos metodus, būdus, priemones, naudojamą konspiracinę patalpą, atsiskaitymo už informaciją schemas ir Baltarusijos piliečių, buvusių valstybės pareigūnų, indėlių teikiant paramą Baltarusijos žvalgybos tarnybų vykdomoms operacijoms.

Šis atvejis dar kartą patvirtina, kad bet kuris Lietuvos pilietis gali tapti priešišku žvalgybos tarnybų taikiniu, net jei neturi prieigos prie įslaptintos informacijos. Asmenims verbuoti naudojami įvairūs būdai – šantažuojama, pasinaudojant asmens pažeidžiamumu, tokiu kaip prasta finansinė padėtis, priklausomybės ar ideologija. Baltarusijos žvalgybos tarnybos taip pat naudojami buvusiais Baltarusijos valstybės tarnautojais, teisėsaugos ir saugumo institucijų darbuotojais verbuojant ar teikiant kitą pagalbą.

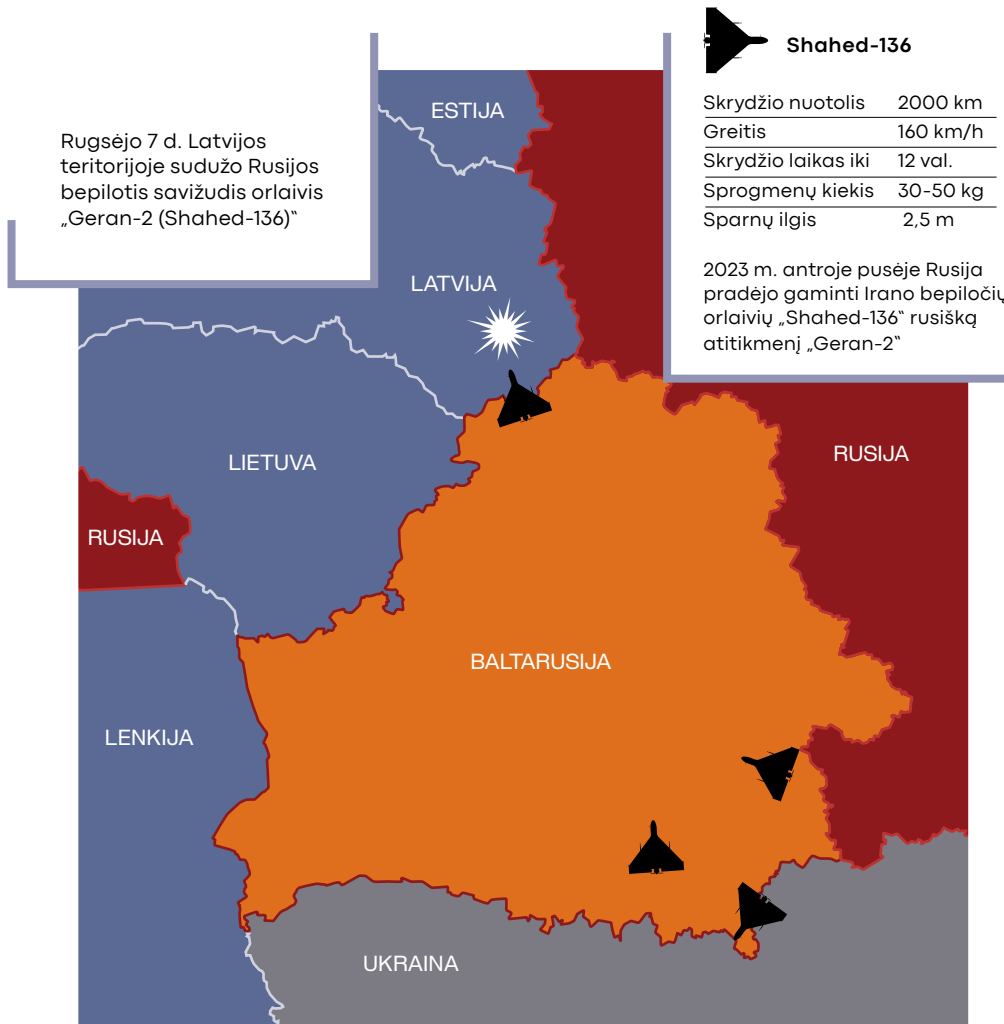
Per sulaikymą rasti vyro turėti daiktai ir šaunamasis ginklas. AOTD nuotrauka

Lietuvos žvalgybos tarnybos primena, kad Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas užtikrina teisėtą galimybę išvengti baudžiamosios atsakomybės asmenims, laiku ir tinkamai informavusiems apie jau vykdomą šnipinėjimo veiką arba pirmuosius tokios veiklos žingsnius, kai jiems yra siūloma rinkti ir užsienio žvalgybai teikti tiek įslaptintą, tiek neįslaptintą, viešo pobūdžio informaciją. Raginame asmenis, kontaktavusius su užsienio žvalgybos tarnybomis, kreiptis į Lietuvos žvalgybos pareigūnus, tokiu būdu ne tik išvengiant baudžiamosios atsakomybės, bet ir padedant užkardyti vykdomą nusikalstamą veiką, kuri gali sukelti didelę žalą Lietuvos nacionaliniam saugumui.

Rusijos ginkluotųjų pajėgų naudojimas Baltarusijos oro erdve kelia grėsmę kaimyninėms NATO valstybėms

Rusijos sausumos padalinių Baltarusijos teritorijoje šiuo metu nėra, tačiau Rusija ir toliau nevaržomai naudojami Baltarusijos oro erdve. Nuo 2024 m. liepos per Baltarusijos oro erdvę į Ukrainą Rusija leidžia bepiločius orlaivius „Geran-2“ („Shahed-136“). Dalis bepiločių kerta Baltarusijos oro erdvę ir skrenda į Ukrainą, kiti – iš Rusijos įskridę į Ukrainos oro erdvę, skrenda į Baltarusiją ir vėl grįžta į Ukrainą. Vis dėlto pavieniai bepiločiai

nukrypsta nuo maršruto ir kelia grėsmę su Baltarusija besiribojančioms NATO valstybėms. 2024 m. rugsėjo 7 d., perskridęs Baltarusiją, Rusijos „Geran-2“ („Shahed-136“) nukrito Latvijos teritorijoje. Baltarusijos karinės oro ir oro gynybos pajėgos reaguoja į mažesnę dalį į Baltarusijos oro erdvę įskridusių savižudžių bepiločių orlaivių. Fiksuota atvejų, kai Baltarusijos ginkluotosios pajėgos numušė Rusijos „Geran-2“

Nuo 2024 m. liepos Baltarusijos oro erdvę Rusija naudoja savižudžių bepiločių orlaivių skrydžiams į Ukrainą. Daugiausia skrydžių fiksuojama pietryčių Baltarusijoje.

(„Shahed-136“), tačiau Baltarusija arba neįvardija numuštų bepiločių orlaivių priklausomybės, arba apie incidentus nepraneša. Aliksandro Lukašenkos režimas vengia plačiau komentuoti

Rusijos bepiločių skrydžius virš Baltarusijos teritorijos, nes bepiločių keliamo grėsmė Baltarusijai prieštarauja jo viešajai komunikacijai apie šalies saugumo užtikrinimą.

Prezidentu perrinktas Lukašenka konsolidavo autoritarinį režimą

2025 m. Baltarusijos prezidento rinkimai nebuvo nei skaidrūs, nei demokratiški, tačiau itin reikalingi Lukašenkai, kad Baltarusijos visuomenei ir tarptautinei bendruomenei patvirtintų tariamą jo valdžios legitimumą. Baltarusijos režimas nuosekliai bandė kurti demokratinio pasirinkimo iliuziją, bet rinkimų farsą atskleidė tiek iš anksto parinkti prorežiminiai kandidatai, tiek likus vos trims mėnesiams iki rinkimų paskelbta jų data, kad visuomenė turėtų kuo mažiau laiko rengti Lukašenkai nepalankias pilietines iniciatyvas.

Ruošdamasis prezidento rinkimams, Lukašenka sąmoningai bandė užkirsti kelią pasikartoti 2020 m. masinių protestų scenarijui. Šalies viduje Lukašenka visuomenės paramą bandė įgyti tiek grasinimais, tiek pramogomis. Režimas

vykdė griežtas visuomenės represijas, buvo persekiojami ne tik potencialūs opozicijos atstovai, bet ir 2020 m. pokyčius palaikę Baltarusijos piliečiai. Tuo pat metu visuomenei buvo siūlomi pramoginiai renginiai, pavyzdžiui, Lukašenkos marčios (sūnaus Dmitrijaus Lukašenkos žmonos) keletą mėnesių vykdyta akcija „Vienybės maratonas“, per kurią visuose didžiuosiuose Baltarusijos miestuose vyko koncertai, parodos ir kiti renginiai.

Lukašenka mato Rusiją kaip vieną pagrindinių savo režimo ramsčių ir esminį valdžios garantą. Vos paskelbus Baltarusijos prezidento rinkimų datą, Rusija tą noriai patvirtino – pasisakė, kad masinių protestų atveju parems savo artimiausią sąjungininkę Baltarusiją.

Lukašenka septintąjį kartą tapo valstybės vadovu ir konsolidavo savo valdžią. Šiuo metu beveik pusę mandatų Baltarusijos Atstovų Rūmuose (žemuosiuose parlamento rūmuose) turi prorežiminė partija „Belaja Rus“, o Respublikos Taryboje (aukštuosiuose parlamento rūmuose) pozicijas užima artimiausi Lukašenkos patikėtiniai, pavyzdžiui, Respublikos Tarybos pirmininkė Natalija Kočanova. Už grubius konstitucijos pažeidimus, šalies išdavystę ar kitus rim-

tus nusikaltimus Baltarusijos prezidentą galėtų nušalinti Visos Baltarusijos liaudies susirinkimas, tačiau šios institucijos pirmininku 2024 m. balandį parankiai buvo išrinktas pats Lukašenka. Užtikrinęs, kad Baltarusijoje neliktų vietos politinei opozicijai ir visos svarbios institucijos būtų kontroliuojamos režimo, Lukašenka pertvarkė Baltarusijos politinę struktūrą savo režimo stabilumui užtikrinti.

Baltarusijos politika tampa Rusijos užsienio ir saugumo politikos tęsiniu

Baltarusija vis dažniau palaiko Rusijos užsienio politikos iniciatyvas tarptautinėje erdvėje: alternatyvios tarptautinės tvarkos vizijas ir idėjas apie daugiapolę pasaulio tvarką. Baltarusijos žinutėse tarptautinei bendruomenei ryškus naratyvas, kad reikalinga nauja Eurazijos saugumo struktūra. Baltarusija pasisako, kad reikia stiprinti regionines organizacijas (pavyzdžiais pateikdama tas, kuriose lyderiauja Rusija) arba kurti naujas.

Baltarusija ne tik remia Rusijos užsienio politikos iniciatyvas, bet ir koreguoja

savo strateginius dokumentus, kad jie atitiktų Rusijos tarptautinio saugumo interesus. Vienas pavyzdžių – 2024 m. pavasarį atnaujinta Baltarusijos karinė doktrina. Skirtingai nei 2016 m. išleistas dokumentas, naujoji doktrina atvirai priešiška Vakarams. Karinės-politinės situacijos vystymosi tendencijų apžvalgoje teigiama, esą JAV, NATO ir „kolektyviniai Vakarai“ aštrina konfrontaciją tarptautiniuose santykiuose, siekdami išlaikyti dominavimą pasaulyje. Dokumente atkartojama Rusijos pozicija dėl tariamai „kolektyvinių Vakarų“ išprovokuoto karo Ukrainoje ir tarptautinių

organizacijų – kaip Vakarų įrankio. Pabrėžiama, esą trukdydami taikiai konflikto Ukrainoje baigčiai Vakarai kuria prielaidas konfliktui eskaluotis ir galimybes į jį įsitraukti NATO narėms. Ukraina, kaip suverenus tarptautinių santykių subjektas, doktrinoje nėra minima. Tokios saugumo retorikos įtvirtinimas strateginiame dokumente pateisina Baltarusijos teikiamą visapusišką paramą Rusijai kare prieš Ukrainą, o prireikus – veiksmus prieš NATO.

Santykiuose su Vakarų valstybėmis, įskaitant Lietuvą, Lukašenka artimoje perspektyvoje sieks būti pripažintas teisėtu Baltarusijos vadovu ir įgyvendinti pragmatinius interesus, tačiau Baltarusija išliks artimiausia Rusijos sąjungininkė ir strateginio pasirinkimo nekeis. Labai tikėtina, kad Lietuva artimoje perspektyvoje sulauks Baltarusijos veiksmų, nesuderinamų su tarptautine teise ir tariamu taikios valstybės įvaizdžiu – grasinimų, šantažo, įtakos veiklos.

KINIJA

- Kinija tiekia Rusijos karo pramonei gyvybiškai reikalingų prekių ir technologijų, taip įgalindama Rusiją išlaikyti iniciatyvą fronte ir tęsti karą. Pekino pozicija dėl paramos Rusijai remiasi nuostata, kad Putino režimui negalima leisti pralaimėti.
- Karas Ukrainoje šiuo metu atitinka Kinijos interesus, nes sekina Vakarų resursus ir kursto vidinius nesutarimus, o Maskvą verčia priimti Pekinui palankias bendradarbiavimo sąlygas.
- Kinijos režimas siekia užsitikrinti prieigą prie vakarietišky technologijų, informaciją apie jas renka ne tik šnipinédamas, bet ir skatindamas bendradarbiavimą su Vakarais akademinėje srityje.
- Labai tikėtina, kad Kinija išlieka suinteresuota Lietuvos mokslo pasiekimais, ypač tokiose srityse kaip lazeriai, puslaidininkiai ir biotechnologijos. Tyrimai šiuose sektoriuose atitinka Kinijos strateginiuose dokumentuose numatytus prioritetus.

Kinija padeda Rusijai tęsti karą prieš Ukrainą

Besitęsiantis karas Ukrainoje atitinka Pekino interesus, nes tai kelia iššūkių ES ir NATO valstybėms, nukreipia jų dėmesį, sekina resursus ir kursto vidinius nesutarimus. Pekinui naudinga remti Maskvą, nes šalis vienija priešprieša Vakarams, o sunkumai, su kuriais susiduria Rusija, verčia Kremlių priimti Kinijai palankias bendradarbiavimo sąlygas. Žvalgybos vertinimu, dabartinė Kinijos pozicija dėl paramos Rusijai remiasi nuostata, kad Putino režimui negalima leisti pralaimėti.

Invazijos pradžioje Kinijai kilo iššūkių ieškant balanso tarp partnerystės su Rusija ir ryšių su Vakarais, tačiau ji prisitaikė ir šiuo metu įgyvendina labiausiai jos strateginius interesus atitinkančią politiką. Pekinas visapusiškai remia Maskvą, tačiau slepia jautriausias bendradarbiavimo detales ir iš dalies išvengia antrinių sankcijų, o tarptautinėje erdvėje demonstruoja, kad yra neutralus ir suinteresuotas taikos derybomis.

Intensyvėja Kinijos ir Rusijos karinis bendradarbiavimas. Kinija tiekia Rusijos karo pramonei gyvybiškai reikalingos dvejopos paskirties įrangos ir technologijų, padedančių atkurti ir vystyti karinius pajėgumus. Tai leidžia Rusijai išlaikyti iniciatyvą fronte ir tęsti seki-

nimo karą. Užsitikrinusi Kinijos tiekimą, Rusija gali pati pasigaminti reikalingos ginkluotės, o Kinija, nors ir prisideda prie Rusijos karinių pajėgumų stiprinimo, išvengia kritikos ir sankcijų, su kuriomis susidurtų, jeigu atvirai tiektų ginkluotę Rusijai.

Beveik neabejotina, kad toks bendradarbiavimo modelis šiuo metu tenkina abi šalis. Rusija gauna jai reikalingos įrangos, o jos karo pramonė tampa atviresnė Kinijai. Dėl dešimtmečių augančių išlaidų gynybai ir intensyvių pastangų modernizuoti savo gynybos pramonę Kinija vis labiau geba savarankiškai pasigaminti pažangių naikintuvų, karinių laivų ir kitos reikiamos įrangos. Nepaisant to, Kinijos gynybos pramonė vis dar yra priklausoma nuo Rusijoje pagamintų variklių daugeliui Kinijos orlaivių. Pekiną taip pat domina kai kurios kitos su aukštosiomis karinėmis technologijomis susijusios sritys.

Kinijai išlieka svarbūs politiniai ir ekonominiai santykiai su Vakarais, todėl ji slepia ryšius su Rusijos karo pramone. Kinija formuoja įvaizdį, kad imasi kontroliuoti dalies privačių įmonių bendradarbiavimą su Rusijos karo pramone, tačiau, labai tikėtina, siekia užkardyti

tik tuos atvejus, kurie išskyla į viešumą ir kenkia jos tarptautinei reputacijai.

Kinija ir Rusija intensyviau prekiauja tarpusavyje, tai padeda Maskvai sušvelninti sankcijų poveikį ir palaikyti ekonomiką. Nuo Rusijos plataus masto invazijos į Ukrainą pradžios prekybos apimtys tarp Kinijos ir Rusijos vidutiniškai auga 30 proc. per metus. Rusija iš Kinijos importuoja produkciją, kuri dėl sankcijų režimo tapo neprieinama šios šalies gyventojams ir pramonei – automobilius, pramonės ir žemės ūkio įrenginius, elektroniką. Didžiąją dalį Rusijos eksporto į Kiniją sudaro žaliavos ir žemės ūkio produkcija, kuriai tarptautinėse rinkose Kinija turi alternatyvų.

Intensyvėja ir šalių energetinis bendradarbiavimas, tai padeda Rusijai kompensuoti dėl sankcijų sumažėjusias pajamas, kurias ji gaudavo už prekybą energijos ištekliais. Nuo karo pradžios rusiškos naftos tiekimas Kinijai išaugo ketvirtadaliu. Rusija tapo pagrindine naftos tiekėja Kinijai, parduodanti žaliavą su specialiai jai taikoma nuolaida. Kinija kasmet maždaug 20 proc. didina ir rusiškų gamtinių dujų importą dujotiekiais bei plečia suskystintųjų dujų pervežimą Arktimi, kur yra investavusi į Rusijos projektus. Dabartinis bendradarbiavimo modelis yra palankus Kinijai,

nes leidžia įsigyti energetikos žaliavų pigiau, plėsti savo interesus Arktyje ir verčia Rusiją prisiimti didesnius įsipareigojimus bendrai vystomuose projektuose.

Kinijos finansų institucijos padeda palaikyti Rusijos finansų sistemos stabilumą. Kinija integravo Rusijos bankus į savo sukurtą tarpbankinių atsiskaitymų sistemą CIPS, kuri bent iš dalies padeda Rusijai kompensuoti patiriamą žalą dėl jos atjungimo nuo SWIFT sistemos. Nuo karo pradžios reikšmingai išaugo juanio naudojimas vykdant dvišalius atsiskaitymus, taip pat maždaug ketvirtadalis Rusijos atsiskaitymų su trečiosiomis šalimis vykdoma per Kinijos bankus naudojant juanį.

Karo Ukrainoje kontekste Kinijos ir Rusijos politiniai ryšiai tampa vis labiau institucionalizuoti, tai sudaro sąlygas šalims plėsti ir stiprinti bendradarbiavimą. Nuo karo pradžios įvyko du Kinijos prezidento Xi Jinpingo ir Putino valstybių lygmens vizitai, lyderiai susitiko ir tarptautinių formatų paraštėse bei skelbė pareiškimus dėl santykių stiprinimo. Numatyta plėsti bendradarbiavimą saugumo, gynybos, transporto, finansų, prekybos, energetikos, technologijų, švietimo ir kt. srityse. Vis dažniau ir reguliariau vyksta susitikimai tarp žemesnės grandies valdžios

institucijų atstovų, atsakingų už politikos įgyvendinimą. Šalys aktyviai koordinuoja ir palaiko viena kitos interesus tarptautinėse organizacijose – JT, BRICS, Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijoje. Kinija suteikia tarptautinę platformą Rusijai ir savo organizuojamuose tarptautiniuose forumuose Pekine.

Labai tikėtina, kad artimoje perspektyvoje dabartiniai Kinijos vertinimai dėl karo Ukrainoje, kuriais remdamasi ji sprendžia dėl paramos Rusijai, nesikeis, todėl paramos teikimo taktika, pobūdis ir mastas išliks panašūs. Tai ne tik reikšmingai didins Rusijos galimybes tęsti karą, bet ir stiprins jos priklausomybę nuo Kinijos.

Kinija vykdo technologinį šnipinėjimą, siekdama paspartinti ekonomikos plėtrą ir modernizuoti kariuomenę

Kinijos režimas siekia užsitikrinti prieigą prie vakarietiško technologijų ir joms vystyti reikalingų žinių, nes tai padeda didinti Kinijos ekonomikos konkurencingumą ir spartinti šalies karinį modernizavimą. Savo poreikius ir konkrečias technologijų vystymo kryptis Kinija viešai deklaruoja strateginiuose dokumentuose ir planuose. Pavyzdžiui, plane „Made in China 2025“ numatyta, kad iki 2025 m. Kinija turi pasiekti pro-veržį dešimtyje aukštą pridėtinę vertę kuriančių sektorių, tokiose srityse kaip: naujosios informacinės, kosmoso ir aviacijos, geležinkelių technologijos,

atsinaujinančioji energetika, biotechnologijos, elektronika, pramonės mašinų-robotų technologijos, laivybos pramonė, medicina, žemės ūkio pramonės įranga.

Informaciją apie Vakaruose vystomas technologijas Kinijos režimas renka ne tik šnipinėdamas, bet ir teisėtomis priemonėmis. Pekinas finansuoja bendrus mokslinius tyrimus su užsienio mokslininkais, su užsienio universitetais steigia bendras tyrimų laboratorijas, vykdo talentų pritraukimo į Kiniją programas, steigia jungtinio kapitalo įmones.

„SEPTYNI NACIONALINĖS GYNYBOS SŪNŪS“ –

pagrindiniai su Kinijos gynybos pramone siejami universitetai:

- Harbino technologijų institutas
- Harbino inžinerijos universitetas
- Pekino technologijų universitetas
- Beihango universitetas
- Šiaurės vakarų politechnikos universitetas
- Nandzingo mokslo ir technologijų universitetas
- Nandzingo aeronautikos ir astronautikos universitetas

Kinija įgyvendina karinio ir civilinio sektoriaus sintezės strategiją, kurios vienas iš tikslų – integruoti civilinėje srityje kuriamas ir naudojamas technologijas Kinijos ginkluotosiose pajėgose. Prie šios strategijos įgyvendinimo prisideda ir dalis Kinijos universitetų (žr. lentelę), atliekančių tyrimus ginkluotės vystymo ir technologijų pritaikymo karyboje srityse. Dėl tarptautinio akademinio bendradarbiavimo galimybių tokio pobūdžio mokslo institucijas Kinijos režimas išnaudoja technologiniam šnipinėjimui ir užmaskuotam technologijų perėmimui. Dalis šių universitetų siekia megzti ryšius ir su Lietuvos mokslo institucijomis.

Labai tikėtina, kad, nepaisant supratėjusių dvišalių santykių, Kinija išlieka suinteresuota Lietuvos mokslo pasiekimais, ypač tokiose srityse kaip lazeriai, puslaidininkiai, biotechnologijos. Kinijos mokslininkai labiausiai suinteresuoti

vykdyti tyrimus su Lietuvos mokslininkais gamtos ir technologijų mokslų srityje, fizikos, astronomijos, chemijos, aplinkos ir medžiagų inžinerijos kryptyse. Tyrimai šiuose sektoriuose atitinka Kinijos strateginiuose dokumentuose numatytus prioritetus.

Labai tikėtina, kad su Kinijos gynybos pramone susiję universitetai sieks plėsti mokslinį bendradarbiavimą su Lietuva, pasirašyti bendradarbiavimo memorandumus, organizuoti bendrus tyrimus, steigti laboratorijas, vykdyti mokslininkų stažuotes ar mainų programas. Kinijos žvalgybos tarnybų veiklą reglamentuojantys teisės aktai įpareigoja užsienyje dirbančius ar besistažuojančius Kinijos mokslininkus ir studentus bendradarbiauti su Kinijos žvalgybos tarnybomis. Neatmestina, kad ir Lietuvos mokslo institucijų atstovai, dalyvaudami stažuotėse Kinijoje, tampa Kinijos žvalgybos tarnybų taikiniai.

ĮTAKOS VEIKLA PRIEŠ LIETUVĄ

- Per 2024 m. Lietuvoje vykusius rinkimus alternatyvios žiniasklaidos kanalai, socialiniuose tinkluose skleidę prorusiškas idėjas, padidino prorusiškų kandidatų ir politinių jėgų žinomumą visuomenėje. Tikėtina, kad prorusiškos jėgos 2024 m. mobilizavo šiuo metu didžiausią jas remiančių rinkėjų skaičių.
- Rusija aktyviai siekia diskredituoti Lietuvą, kaltina perrašinėjant istoriją, palaikant nacistines idėjas ir vykdamą rusofobiją. Siekiama suformuoti nuomonę, kad Lietuva diskriminuoja rusakalbius ar kitus Rusiją palaikančius asmenis, ir taip pritraukti tarptautinių žmogaus teisių organizacijų bei užsienio valstybių dėmesį.
- Kinijos ir Rusijos žvalgybos tarnybos, pasitelkdamos kibernetinius pajėgumus, vykdo tęstinę šnipinėjimo veiklą ir bando įgyti naujų prieigų prie Lietuvos valstybės institucijų informacinių sistemų.
- Užsienio valstybių žvalgybos tarnybos ieško naujų būdų kenkėjiškų operacijų efektyvumui didinti: perima kriminalinio pasaulio programiškų taikomus metodus, pasitelkia dirbtinio intelekto įrankius, vis dažniau atakuoja debesijos infrastruktūrą.

Dalies prorusiško elektorato konsolidavimas prorusiškoms politinėms jėgoms nepadėjo įgyti politinės įtakos

Per 2024 m. Lietuvoje vykusius rinkimus prorusiškas idėjas skleidė keli alternatyvios žiniasklaidos kanalai socialiniuose tinkluose, kuriuos administruoja prorusiškų pažiūrų Lietuvos visuomenės veikėjai ir tinklaraštininkai. Šie santykinai populiarūs kanalai padidino rinkimuose dalyvavusių prorusiškų kandidatų ir politinių jėgų žinomumą visuomenėje bei konsolidavo dalies prorusiško elektorato paramą. Žvalgybos vertinimu, tikėtina, kad prorusiškos jėgos 2024 m. mobilizavo šiuo metu didžiausią įmanomą prorusiškų rinkėjų skaičių. Vis dėlto tai nepadėjo prorusiškiems politiniams judėjimams įgyti įtakos politinių sprendimų priėmimui Lietuvoje.

Nesėkmingai pasirodę per 2024 m. vykusius rinkimus, prorusiški visuomenės veikėjai skleidė tikrovės neatitinkančius teiginius, kvestionuojančius rinkimų Lietuvoje teisėtumą, demokratiškumą ir skaidrumą. Žvalgybos vertinimu, šia veikla jie padėjo priešišku valstybių – Rusijos ir Baltarusijos – propagandistams, kurie naratyvus apie neva Lietuvoje vykstančius nedemokratinus ir neteisėtus rinkimus naudoja Lietuvą

diskredituojančiose informacinėse kampanijose.

Absoliuti dauguma Lietuvos visuomenės Rusiją vertina kaip grėsmę nacionaliniam saugumui, tačiau dalis šalies gyventojų pritaria agresyviai Rusijos vidaus ir užsienio politikai. Šios prorusiškos politinės nuostatos vertintinos ne kaip išorinė grėsmė, o kaip vidinis valstybės pažeidžiamumas. Žvalgybos duomenimis, nėra pagrindo tvirtinti, kad kai kurių gyventojų prorusiškos pažiūros, pasireiškusios ir balsavimu už prorusiškus kandidatus, susiformavo dėl tikslingų Rusijos įtakos operacijų, skirtų daryti poveikį rinkimams. Žvalgybos vertinimu, siekdama išlaikyti įtaką Vakaruose, Rusija orientuojasi į didžiausias valstybes arba į tas valstybes, kuriose prorusiškos politinės jėgos turi pastebimą politinę įtaką. Neatmestina, kad vidutinėje perspektyvoje Rusija sieks pasinaudoti šiuo Lietuvos visuomenės pažeidžiamumu, didindama įtaką Lietuvos politiniams procesams, ypač jei prorusiškos nuostatos taps populiariesnės visuomenėje.

Rusija siekia diskredituoti Lietuvą ir vis dažniau ją kaltina istorijos perrašymu, neonacizmo propagavimu ir rusofobija

Rusija aktyviai vykdo konfrontacinę informacinę politiką, kuria siekia diskredituoti Lietuvą ir kitas Baltijos valstybes. Jos pagrindą sudaro kaltinimai Lietuvai perrašinėjant istoriją, palaikant nacistines idėjas ir vykdant rusofobija grįstą politiką. Žvalgybos vertinimu, įgyvendindamas tokią informacinę politiką, Kremlius siekia pakenkti Lietuvos įvaizdžiui tarptautinėje erdvėje, įtvirtinti Rusijos geopolitinius interesus regione pateisinantį naratyvą ir sukompromituoti Lietuvos rezistenciją sovietų režimui.

Lietuvą diskredituojančių naratyvų sklaidą užtikrina platus ir koordinuotas Rusijos propagandos priemonių tinklas, kurį sudaro valstybės kontroliuojama žiniasklaida, socialiniai tinklai ir prorusiškos naujienų svetainės. Žvalgybos vertinimu, propagandos ir dezinformacijos kampanijoms vykdyti Rusija aktyviausiai naudoja susirašinėjimo platformą „Telegram“. Propagandos sklaidai sustiprinti Rusijos informacinės politikos įgyvendintojai pasitelkia automatizuotų profilių (botų) ir vadinamųjų „trolių“ tinklus, tikslinę reklamą. Dezinformacijos kampanijoms vykdyti naudojamas jau pasiteisinęs modelis – priešiška žinutė paskelbiama mažai žinomoje interneto svetainėje ar socialinio tinklo paskyroje, o ja pasidalina daug sekėjų turintys

„Telegram“ kanalai. Siekiant paveikti platesnę auditoriją, dezinformacija išverčiama į kitas kalbas. Tokio pobūdžio informacinė operacija buvo įgyvendinta 2024 m. gegužę – prorusiškuose „Telegram“ kanaluose išplatintas melagingas pranešimas apie neva 2024 m. gegužės 9 d. Lietuvoje sulaikytus du atvirai prieš NATO pasisakančius asmenis. Vėliau ši suklastota informacija pasirodė Rusijos naujienų portaluose ir prorusiškuose Lietuvos interneto puslapiuose.

Vienas iš kertinių prieš Lietuvą nukreiptos Rusijos informacinės politikos elementų yra siekis suformuoti Lietuvos, kaip vienos iš labiausiai rusofobiškų valstybių Europoje, įvaizdį. Pagrindinis šio naratyvo elementas yra tvirtinimas, kad Baltijos valstybių politinė valdžia etniniu pagrindu diskriminuoja rusakalbius ir siekia marginalizuoti bet kokios tautybės Rusiją palaikančius asmenis. Prilygindama tariamas rusofobijos apraiškas genocidui, Rusija siekia suformuoti požiūrį, kad tai, ką žydų tautybės asmenys patyrė per Antrąjį pasaulinį karą, šiais laikais Baltijos valstybėse patiria rusai. Žvalgybos vertinimu, kaltindama Lietuvą rusakalbių diskriminavimu, Rusija, tikėtina, siekia pritraukti tarptautinių žmogaus teisių organizacijų dėmesį ir valstybių, kuriose itin jautrūs etniniai, kultūriniai bei kalbiniai klausimai, paramą.

Spaudos konferencijose Rusijos užsienio reikalų ministerijos atstovė Marija Zacharova kaltina Baltijos valstybes rusakalbių persekiojimu.

IMAGO / SNA / Scanpix nuotrauka

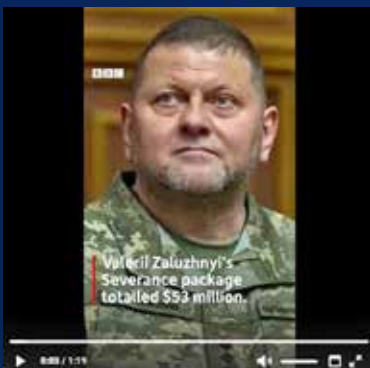
Manipuliavimas istorine atmintimi yra svarbi Kremliaus konfrontacinės politikos dalis. Siekdamas įteisinti Rusijos interesus atitinkančią istorijos interpretaciją, Kremlius remia Lietuvą diskredituojančias istorijos politikos iniciatyvas. Jų tikslas yra skleisti idėjų, kad Baltijos valstybės sistemiškai iškraipo Antrojo

pasaulinio karo istoriją, skatina nacistines idėjas ir garbina su nacistiniu režimu bendradarbiavusius asmenis. Šį propagandos naratyvą paremia Rusijos vidaus auditorijai skirtas ir pastaruoju metu įgyvendinamas Rusijos istorijos politikos federalinis projektas „Be senaties termino“. Jį vykdydamos su

Dirbtinio intelekto įrankiai naudojami kurti visuomenę klaidinančią turinį

Generatyvinio DI įrankiai – giluminės vaizdo, garso klastotės ir teksto generavimas – suteikia galimybių automatizuotai kurti skaitmeninę informaciją. Naudojant DI įrankius, turinys kuriamas greičiau, pigiau ir reikalauja mažiau žmogaus įsitraukimo, nei jį kuriant įprastais būdais.

Turiniui kurti skirti DI įrankiai savaime nėra laikomi grėsme, tačiau gali praplėsti dezinformacijos sklaidos galimybes, siekiant formuoti visuomenės nuomonę, diskredituoti politinę sistemą, skatinti nepasitikėjimą žiniasklaida ir rinkimais. Iki 2024 m. DI sugeneruoto turinio poveikis buvo nedidelis, tačiau labai tikėtina, kad technologijoms tobulėjant tokia dezinformacija taps paveikesnė ir pavojingesnė.

Giluminės vaizdo klastotės

Giluminių vaizdo klastočių (angl. *deepfake*) kūrimo įrankiais generuojami realybę iškreipiantys vaizdai, nuotraukos ir vaizdo įrašai. Juose imituojami politiniai veikėjai, besielgiantys neįprastai, pavyzdžiui, šmeižiantys kitus asmenis ar pritariantys savo programai nebūdingoms idėjomis. Šiuos įrankius lengva naudoti, galima nuslėpti kūrėjų tapatybes.

2024 m. kovą pasirodė suklastotas vaizdo įrašas, imituojantis „BBC News“ reportažą ir esą cituojantis „Bellingcat“. Jame skelbiama apie Valerijui Zalužnui sumokėtą didelę pinigų sumą, kad jis atsisakytų savo politinių ambicijų ir išvyktų iš Ukrainos.

Kremliaus valdančiuoju režimu susijusios institucijos įgyvendina projektus, neva demaskuojančius istoriją perrašančias Baltijos valstybes.

2024 m. Rusijoje minint Europos valstybių sostinių išvadavimo iš nacistinės Vokietijos okupacijos 80-ąsias metines,

Lietuvą ir Lietuvos antisovietinį pasipriešinimą diskredituojantiems projektams įgyvendinti skirta itin daug dėmesio. 2025 m. Antrojo pasaulinio karo pabaigos 80-ųjų metinių proga prieš Lietuvą ir kitas Baltijos valstybes nukreiptų Rusijos istorijos politikos bei propagandos iniciatyvų daugės.

Giluminės garso klastotės

Balso klastotės, kuriomis imituojamas šeimos narių ar žinomų žmonių balsas, beveik neturi jas išduodančių požymių, o galimas balso neatitikimas aiškinamas ryšio trukdžiais ar prasta garso kokybe. Dažniausiai balso klonavimas naudojamas skelbti realybės neatitinkantį turinį telefono skambučiais, radijo įrašais ir interviu.

Likus kelioms dienoms iki Slovakijos parlamento rinkimų, socialiniuose tinkluose paviešintas suklastotas garso įrašas, kuriame partijos „Progresyvioji Slovakija“ lyderis Michalis Šimečka ir žurnalistė esą diskutuoja, kaip galėtų suklastoti rinkėjų balsus.

Pokalbių botai ir teksto generavimas

DI sugeneruoti pokalbių botai, pavyzdžiui, „ChatGPT“, patogūs kuriant tekstus užsienio kalbomis ir pritaikant juos skirtingoms tikslinėms auditorijoms. Jie naudojami kurti netikrus socialinių tinklų įrašus, asmenų profilius ir legendas, įtraukti į virtualius pokalbius su socialinių tinklų botais.

Socialiniame tinkle „X“ botų paskyros, siejamos su Kinija, siekė paveikti 2024 m. JAV rinkimus, juose dar dalyvaujant Joe Bidenui. Skleista dezinformacija, menkinanti JAV dėl migracijos politikos, rasinės diskriminacijos ir kitais klausimais.

Auga dirbtinio intelekto įtaka kibernetinio saugumo grėsmėms

Lietuvos valstybės institucijų darbuotojų tarnybos ir asmeniniais tikslais naudojamos informacinės sistemos išlieka Kinijos ir Rusijos žvalgybos tarnybų kibernetinių pajėgumų taikiniu. Kinijos ir Rusijos žvalgybos tarnybų valdomos kibernetinio šnipinėjimo grupuotės vykdo tęstinę šnipinėjimo veiklą ir bando įgyti naujų priegų prie taikinių informacinių sistemų. Labai tikėtina, kad artimoje ir vidutinėje perspektyvose priešiškos valstybės išliks motyvuotos ir bandys perimti informaciją, naudodamos efektyvius kibernetinius įrankius, kuriems reikia mažai resursų.

Nors priegą prie sistemų galima įgyti tik techninėmis priemonėmis, žmogiškasis faktorius vis dar išlieka didžiausiu organizacijų pažeidžiamumu, kurį išnaudoja priešiškos žvalgybos tarnybos. Manipuliuodamos žmonių emocijomis, jos įtikina informacinių sistemų naudotojus atlikti veiksmus, leidžiančius programišiams įgyti priegą prie norimos informacijos arba sistemų, kuriose ši informacija valdoma. Naudodami įvairias psichologines priemones, programišiai siekia sukurti emocinį poveikį, sumažinantį žmonių dėmesingumą ir kritinį mąstymą.

Kinijos ir Rusijos žvalgybos tarnybos ne tik pačios ieško naujų metodų nelegalioms priegoms įgyti ir vykdyti kenkėjišką veiklą, bet ir perima sėkmingas taktikas iš dažniausiai finansinės naudos siekiančių kriminalinio pasaulio programišių. Tai didina jų metodų spektrą ir apsunkina tyrėjų galimybes atskirti

kenkėjišką veiklą vykdančius valstybinius veikėjus nuo kriminalinių programišių. Labai tikėtina, kad visi kibernetinėje erdvėje nelegalių veiklą vykdančios veikėjai aktyviai taikys tiek pasiteisinusius tradicinius kenkėjiškos kibernetinės veiklos modelius, tiek naujus metodus.

Priešiškos žvalgybos tarnybos kibernetiniam šnipinėjimui pasitelkia ir psichologinius metodus, ir DI įrankius.

PA Wire / PA Images nuotrauka

Labai tikėtina, kad vystomos naujos technologijos reikšmingai keis saugumo situaciją. Pavyzdžiui, daugėja galimybių DI panaudoti kibernetinėms atakoms: nuo teksto kūrimo ir pritaikymo konkrečiam asmeniui iki kenkėjiško programinio kodo kūrimo ir modifikavimo. DI taip pat mokomas identifikuoti IT sistemų pažeidžiamumus. DI įrankiai sukuria ir papildomų saugumo spragų. Neatmestina, kad DI panaudojimas kenkėjiškai veiklai artimoje perspektyvoje augs ne tik dėl platesnio šio įrankio taikymo visuomenėje, bet ir dėl naujų būdų panaudoti šių besivystančių technologijų kibernetinių atakų efektyvumui didinti.

Technologiniai pokyčiai sukuria naujų iššūkių prisiimant atsakomybę už kibernetinio saugumo užtikrinimą. Organizacijoms vis plačiau naudojant debesijos paslaugas, sudaroma saugumo iliuzija, grindžiama įsitikinimu, kad tik šių paslaugų teikėjai yra atsakingi už kibernetinį saugumą. Labai tikėtina, kad pačioms organizacijoms nesiimant priemonių aktyviai rūpintis tiek darbuotojų kibernetinio saugumo praktikų taikymu, tiek apsaugos priemonių, tokių kaip dvigubo atpažinimo sistema ir prieigos kontrolė, įgyvendinimu, debesijos paslaugų naudojimas sudarys papildomų galimybių kenkėjiškai veiklai vykdyti.

Priešiškų žvalgybos tarnybų koordinuojami programišiai, reaguodami į tai, kad organizacijos ėmė naudotis debesijos paslaugomis, taiko ne tik tradicinius, į vietinius tinklus orientuotus, įsilaužimo metodus, bet ieško ir debesijos infrastruktūros pažeidžiamumų. Pavyzdžiui, nustatyta, kad su Rusijos užsienio žvalgybos tarnyba (SVR) siejama grupuotė APT29 ne tik kryptingai taikosi į nepakankamai apsaugotas debesijos paslaugų paskyras, bet ir geba įgyti prieigą prie debesijos paslaugų teikėjų infrastruktūros, taip įgydama ilgalaikę prieigą prie taikinio duomenų.

EKONOMINIS SAUGUMAS

- Baltarusija yra suinteresuota atkurti kalio trąšų eksportą per Klaipėdos jūrų uostą, todėl šalies institucijų atstovai vykdo lobistinę veiklą, kad Lietuva ir ES keistų poziciją dėl trąšoms taikomų tarptautinių sankcijų, o „Belaruskalij“ stengiasi išlaikyti verslo ryšius Lietuvoje.
- Nacionalinio saugumo interesų neatitinkantys subjektai vis dažniau siekia investuoti į Lietuvos finansų sektorių. Į jį nesėkmingai bandė investuoti asmenys, susiję su Rusijos strateginėmis įmonėmis, šalies finansų sektoriumi.
- Rusijai draugiškų šalių, įskaitant Kiniją, bei Rusijos „šešėlinio laivyno“ laivų prasta techninė būklė ir įguly neprofesionalumas kelia riziką povandeninei infrastruktūrai Baltijos jūroje. Tikėtina, kad netyčinių pažeidimų rizika didės, neatmestinos ir tyčinės atakos.

Rusijos ir Baltarusijos subjektai bando išlaikyti ryšius su jiems lojaliais Lietuvoje veikiančią įmonių atstovais

Rusija paprastai siekia paveikti kitos šalies sprendimus ar poziciją, taikydama politines, ekonomines priemones ar pasitelkdama verslo ryšius. Rusijos institucijos kiekvieną konkrečią šalį ir savo galimybes įtakai daryti vertina atskirai. Pagrindinis jų tikslas – identifikuoti silpniausias kitos šalies vietas ar esamus svetus, kuriais galėtų pasinaudoti. Lietuva pakankamai atspari bei nepriklausoma ir ją paveikti Rusijos

galimybės ribotos, todėl Maskva vertina, kokius svetus vis dar galėtų panaudoti.

Rusijai išlieka aktualus prekių ir gamtinių dujų tranzitas per Lietuvą į Kaliningrado sritį. Neatmestina, kad, esant politinei valiai, Kaliningrado tranzitą Rusija išnaudotų įvairioms provokacijoms; pavyzdžiui, siekdama apkaltinti Lietuvą vykdant Kaliningrado srities blokadą.

Vertindamos Baltijos valstybių pažeidžiamas vietas, Rusijos institucijos atlieka ir viešųjų informacijos šaltinių analizę. Pavyzdžiui, Baltijos valstybėms ruošiantis elektros sistemų sinchronizacijai su kontinentinės Europos tinklais, Rusijos institucijos labai atidžiai stebėjo viešąją Baltijos šalių valdžios institucijų ir energetikos kompanijų vadovų komunikaciją, analizavo Lietuvos viešosios informacijos portaluose publikuojamą medžiagą apie pasiruošimo sinchronizacijai eigą, trikdžius, visuomenės nuotaikas. Vienas iš tikslų buvo ieškoti nesutarimų tarp Baltijos valstybių, juos aštrinti siekiant sutrikdyti sėkmingą sinchronizacijos projekto įgyvendinimą, kvestionuoti Baltijos šalių energetinį saugumą.

Rusijai aktualūs išlieka ir verslo ryšiai Lietuvoje. Rusijos subjektai iki šiol nori išlaikyti Lietuvoje turėtus verslo ryšius ar kurti naujus, kuriuos galėtų panaudoti įtakai didinti, atskiriems pelningiems verslo sandoriams sudaryti, tarptautinėms sankcijoms apeiti ar lobizmui. Jie labiausiai pasitiki asmenimis, su kuriais

yra užmezgę ilgamečius, lojalumu grįstus ryšius. Kita strategija – pasitelkti įtakingų ryšių Rusijoje turinčius Rusijos Federacijos piliečius, kurie vystytų verslą Lietuvoje. Tokios įmonės, neatmestina, naudojamos ir priešiškų šalių žvalgybos tarnybų priedangai.

Vienas iš pavyzdžių – energetikos sektoriuje veikiančios UAB „Gazimpeksas“ situacija. Įmonei vadovavo ir jos akcijas faktiškai valdė Rusijos Federacijos pilietis Nikolajus Jelisejevas. Jis yra dirbęs Rusijos prezidento reikalų aprūpinimo valdyboje, buvo ilgametis „Gazprom“ ir „Rosneft“ valdomų bendrovių darbuotojas. „Gazimpeksas“ siekė sudaryti sandorius su strategiškai svarbiomis įmonėmis Lietuvoje, siūlė joms įvairias energijos išteklių tiekimo schemas, kurias, labai tikėtina, būtų išnaudojusios Rusijos kompanijos. Žvalgybai įvertinus, kad Jelisejevo buvimas Lietuvoje nesuderinamas su nacionalinio saugumo interesais, jo veikla Lietuvoje buvo apribota.

Rusijos sąjungininkė Baltarusija taip pat turi savų interesų. Pastaraisiais metais šalis demonstruoja norą atkurti ekonominį bendradarbiavimą su Lietuva –

ypač kalio trąšų eksportą per Klaipėdos jūrų uostą. Baltarusijos institucijų atstovai vykdo aktyvią lobistinę veiklą ir siekia, kad Lietuva ir kitos ES šalys keistų

savo poziciją dėl tarptautinių sankcijų baltarusiškomis trąšoms. Labai tikėtina, kad Baltarusija tikisi susigrąžinti galimybės eksportuoti per Lietuvą kalio trąšas, todėl kalio gamintoja „Belaruskalij“ ir jos

atstovai iki šiol stengiasi išlaikyti verslo ryšius Lietuvoje. Beveik neabejotina, kad Baltarusija manipuliuos tvirtindama, jog nutraukusi verslo ryšius Lietuva patirs didelę žalą.

Vienas iškalbingiausių viešų Baltarusijos raginimų Lietuvai apsvarstyti ekonominių santykių atkūrimą – Baltarusijos užsienio reikalų ministro Maksimo Ryženkovo pasisakymas, Baltarusijos spaudoje publikuotas 2024 m. rugsėjį. Straipsnyje Ryženkovas ragino Lietuvą atkurti anksčiau turėtus ekonominius santykius, grįžti prie esą konstruktyvaus bendradarbiavimo. Argumentuota, kad tai esą būtų naudinga Lietuvai – neva ekonominių saitų su Baltarusija mažinimas daro labai didelę žalą Lietuvos ekonomikai.

Žvalgybos vertinimu, baltarusiškų trąšų ir kitos produkcijos eksporto per Lietuvą atnaujinimas keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams. Lietuvoje veikiančių įmonių sandorius su stambiomis Baltarusijos valstybinėmis įmonėmis

Lukašenkos režimas, tikėtina, naudotų politiniais tikslais. Neatmestina, kad Baltarusijos verslo sandoriais Lietuvoje savo tikslams bandytų pasinaudoti ir Kremlius.

Baltarusija yra suinteresuota atnaujinti kalio trąšų eksportą per Klaipėdos jūrų uostą.
Karlo Kavolėlio / Scanpix nuotrauka

Nacionalinio saugumo interesų neatitinkančių ryšių turintys subjektai vis dažniau bando investuoti į strategiškai svarbų finansų sektorių

Lietuvai strategiškai svarbūs ūkio sektoriai sulaukia fizinių ir juridinių asmenų, kurie turi nacionalinio saugumo interesų neatitinkančių ryšių Rusijoje, Kinijoje ir Baltarusijoje, dėmesio. Pastaraisiais metais ryškėjanti tendencija – vis daugiau investuotojų, kuriuos žvalgyba vertina kaip galinčius kelti rizikų ar grėsmių, nori investuoti į strategiškai svarbų finansų sektorių. 2024 m. beveik pusę visų žvalgybos teiktų vertinimų, kuriuose konstatuota, kad investuotojas neatitinka nacionalinio saugumo interesų, sudarė vertinimai apie norin-

čius investuoti į Lietuvos finansų sektorių.

Į finansų sektorių nesėkmingai siekė investuoti asmenys, dirbę Rusijos strategiškai svarbiose įmonėse ar dalyvavę jų valdyme, turėję sandorių su šios šalies strateginėmis įmonėmis, tarp jų ir tomis, kurios anksčiau bendradarbiavo su Rusijos žvalgybos tarnybomis. Interesų investuoti į šalies finansų sektorių turėjo asmenys, susiję ir su Rusijos bankų sektoriumi ar dalyvavę Rusijos finansų įstaigų valdyme. Tikėtina, kad vienas

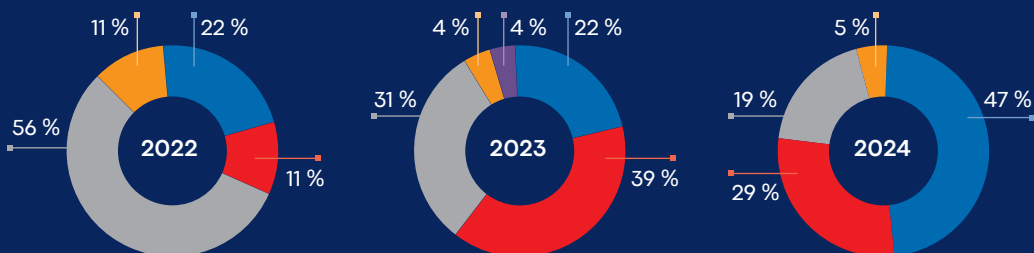
Informaciją apie potencialų investuotoją ar strategiškai svarbaus sandorio dalyvį ir savo vertinimą žvalgyba teikia Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijai. Žvalgyba, teikdama potencialaus investuotojo ar sandorio dalyvio atitikties nacionalinio saugumo interesams vertinimą, visapusiškai vertina jo turėtus ar turimus ryšius su užsienio šalių subjektais bei kitas aplinkybes, galinčias kelti rizikų ar grėsmių strategiškai svarbiems sektoriams.

iš jų tikslų įsigijus ar įsteigus finansų sektoriuje veikiančią įmonę buvo ją naudoti tarptautinėms sankcijoms apeiti. Į finansų sektorių nesėkmingai bandė investuoti ir Rusijos subjektams atstovaujantys asmenys iš ES valstybių, slėpdami investicijų kilmę. Platy ryšių tinklą Kinijoje turintys potencialūs investuotojai taip pat domėjosi galimybėmis įsilieti į Lietuvos finansų rinką.

Žvalgybos vertinimu, labai tikėtina, kad finansų sektorius išliks patrauklus nacionalinio saugumo interesų neatitinkantiems investuotojams, bet jų ryšius bus vis sudėtingiau išaiškinti dėl nuolat kuriamų naujų būdų juos paslėpti.

Kiti strategiškai svarbūs ūkio sektoriai taip pat domino riziką ar grėsmę nacionalinio saugumo interesams keliančius

2022–2024 M. ŽVALGYBOS VERTINIMAI DĖL INVESTUOTOJO AR SANDORIO ŠALIES NEATITIKTIES NACIONALINIO SAUGUMO INTERESAMS PAGAL SEKTORIUS

- Finansų sektorius
- Transporto sektorius
- Karinės įrangos sektorius
- Energetikos sektorius
- IT, telekomunikacijos, aukštosios technologijos

fizinius ir juridinius asmenis. Pavyzdžiui, investicijos ar sandoriai transporto sektoriuje dažnai buvo užkardomi dėl ryšių Baltarusijoje. Daug investuotojų dėmesio sulaukia energetikos sektorius, kuris, tikėtina, augs dėl atsinaujinančiosios

energetikos sektoriaus plėtros. Tikėtina, kad artimoje perspektyvoje nacionalinio saugumo interesų neatitinkantys subjektai sieks investuoti ir į augančią gynybos pramonę.

Lietuvoje gaminamos technologijos domina Rusijos karo pramonės sektoriuje veikiančius subjektus

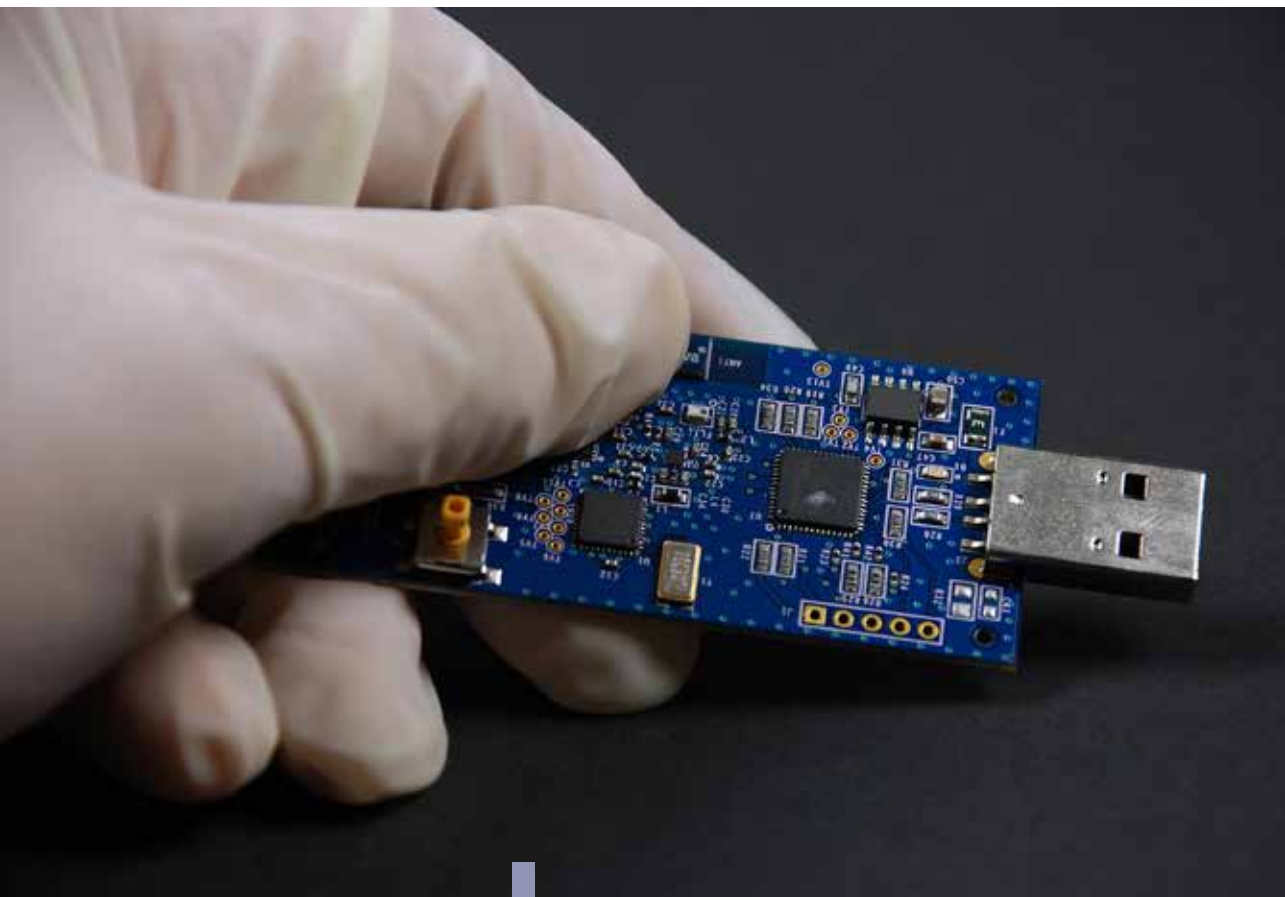
Lietuvos informacinių technologijų ir telekomunikacijų, kitų aukštųjų technologijų srityje veikiančių įmonių produkcija domina Rusijos karo pramonėje veikiančius subjektus, prisidedančius prie naujų technologijų vystymo. Rusi-

jos subjektai ieško būdų įgyti Lietuvoje gaminamos produkcijos, apeidami tarptautines sankcijas. Lietuvos gamintojų produkcija domėjosi ir jos įsigyti siekė ir Rusijos karo pramonės korporacijos „Rostec“ kontroliuojamos įmonės.

Pagrindinės taktikos sankcijoms apeiti nesikeičia: kuriamos ilgos tarpininkų grandinės, pasitelkiamos trečiosiose šalyse veikiančios įmonės, ieškoma būdų prekes eksportuoti Rusijos įmonėms, kurioms dar netaikomos tarptautinės sankcijos, o vėliau jos perduodamos tikriesiems su Rusijos karo pramone susijusiems gavėjams. Net jei nustatomas ir užkardomas konkretus sankcijų apėjimo atvejis, Rusijos subjektai ar jiems tarpininkaujantys asmenys ima ieškoti naujų kelių sankcijoms apeiti.

Siekdami įgyti norimos Lietuvoje gami-
namos įrangos, Rusijos subjektai ir jiems
atstovaujantys asmenys ieško būdų
užmegzti kontaktus su juos dominančių
įmonių atstovais ar darbuotojais. Yra
atvejų, kai Rusijos įmonėms atstovau-
jantys asmenys siūlo sudaryti pelningus

sandorius su sankcijų Rusijai netaikan-
čiose šalyse veikiančiomis įmonėmis.
Toku būdu bandoma Lietuvos turimas
technologijų žinias perduoti Rusijos
subjektams, taip itin pakenkiant Lietu-
vos tarptautinei reputacijai.

Rusija yra nepajėgi pasigaminti visų anksčiau
iš Vakarų importuotų komponentų.

Albert Lozano / Scanpix nuotrauka

Auga rizika povandeninei infrastruktūrai Baltijos jūroje

Nuo 2023 m. Baltijos jūroje fiksuoti jau du atvejai, kai jūros dugnu besidriekiančių infrastruktūrą pažeidė Kinijos kompanijų laivai. 2023 m. spalį buvo pažeistas dujotiekis „Balticconnector“ ir keli telekomunikacijų kabeliai, o 2024 m. lapkritį – telekomunikacijų kabeliai, jungiantys Lietuvą su Švedija ir Suomiją su Vokietija. Abiem atvejais infrastruktūrą pažeidusių laivų – „Newnew Polar Bear“ ir „Yi Peng 3“ – įgulos delsė prisiimti atsakomybę. Pasikartojantys incidentai ir laivų elgsena Baltijos jūroje atspindi tiek laivų įgulų, tiek juos valdančių Kinijos kompanijų aplaidų požiūrį į saugią laivybą.

Incidentų riziką Baltijos jūroje didina ir augantis iš Rusijos jūrų uostų kursuojančių Rusijos „šešėliniam laivynui“ priskiriamų tanklaivių skaičius. 2024 m. gruodžio 25 d. infrastruktūrą Baltijos jūroje ir elektros jungtį „EstLink 2“ pažeidė Rusijos „šešėliniam laivynui“ priskiriamas tanklaivis „Eagle S“. Baltijos jūra – itin svarbus maršrutas Rusijos „šešėliniam laivynui“. Šiam laivynui priskiriami laivai yra prastos techninės būklės, jų įgulos pasižymi menkesne patirtimi ir žemesne kompetencija, yra potencialus Rusijos žvalgybos tarnybų taikiny.

Beveik neabejotina, kad artimoje perspektyvoje Baltijos jūroje padaugės Rusijai draugiškų šalių, taip pat ir Kinijos, laivų. Tikėtina, kad intensyvėjant trečiųjų šalių laivybai Baltijos jūroje didės netyčinių infrastruktūros pažeidimų rizika dėl jų neatsakingo požiūrio į laivybą ir kai kuriais atvejais įgulų kompetencijos stokos.

Kinijai priklausantis birių krovininių laivas „Yi Peng 3“, pažeidęs du telekomunikacijų kabelius, iš incidentų vietų pasišalino.

EPA / Scanpix nuotrauka

Neatmestina, kad Baltijos jūros infrastruktūra taps ir tyčinių atakų taikiniu. Baltijos jūros infrastruktūra sulaukia nuolatinio Rusijos dėmesio. Rusijos žvalgybos tarnybos infrastruktūros stebėjimui ir žvalgybai pasitelkia ir civilinius laivus – prisidengia komercine laivyba ar moksliniais tyrimais. Rusijos laivų netipiški manevrai fiksuojami virš povandeninės infrastruktūros, be to, jie pastebimi ir prie energetikos objektų, esančių Baltijos jūroje, pavyzdžiui, vėjo elektrinių parkų.

KRIZIŲ REGIONAI

- Vidurio Rytuose vykstantys geopolitiniai lūžiai keičia galios balansą regione Irano nenaudai: Teheranui lojalias grupotes vienijanti „Pasipriešinimo ašis“ patyrė triuškinančius smūgius. Dėl besitęsiančio konflikto tarp Izraelio ir „Pasipriešinimo ašies“ bei dėl atsinaujinusio konflikto Sirijoje įtampa Vidurio Rytuose, labai tikėtina, išliks didelė.
- Nestabilumą Afrikoje didina radikalių grupuočių plėtra Sahelyje ir Sudane besitęsiantis karas. Įtakai Afrikoje didinti Rusija vykdo strategiją, kuria didelių rezultatų pasiekama panaudojant mažai kaštų. Tokiu būdu Rusija siekia sustiprinti savo pozicijas geopolitinės konfrontacijos su Vakarais kontekste.

Vykstant geopolitiniams lūžiams, įtampa Vidurio Rytuose išliks didelė

Po 2023 m. spalio 7 d. palestiniečių teroristinės grupuotės „Hamas“ surengtos atakos prieš Izraelį įtampa Vidurio Rytuose augo ir paskatino kitus geopo-

litinius lūžius regione. Izraelis, reaguodamas į nesiliaujančius Libano „Hezbollah“ išpuolius, surengė karinę operaciją prieš šią grupuotę. Jam pavyko sunaikinti ne

Izraelio tankai 2024 m. gruodžio 4 d. grįžta iš pietų Libano po paliaubų tarp Izraelio ir Irano remiamos grupuotės „Hezbollah“.

REUTERS / Scanpix nuotrauka

tik didelę dalį jos arsenalo, bet ir likviduoti daugumą vadų, įskaitant lyderį Hassaną Nasrallah. Kaimyninėje Sirijoje 2024 m. pabaigoje sukilėliai atnaujino puolimą ir nuvertė šalį daugiau nei pusę amžiaus valdžiusį autoritarinį Assadų šeimos režimą, kurį iki tol rėmė Rusija ir Iranas.

Po šių įvykių drastiškai pasikeitė galios balansas Vidurio Rytuose. Susilpnėjo Irano ir jo vadovaujamos neoficialios koalicijos – „Pasipriešinimo ašies“ – pozicijos. Šios koalicijos galimybės kenkti Izraeliui ir Vakarų šalių interesams regione yra smarkiai suvaržytos.

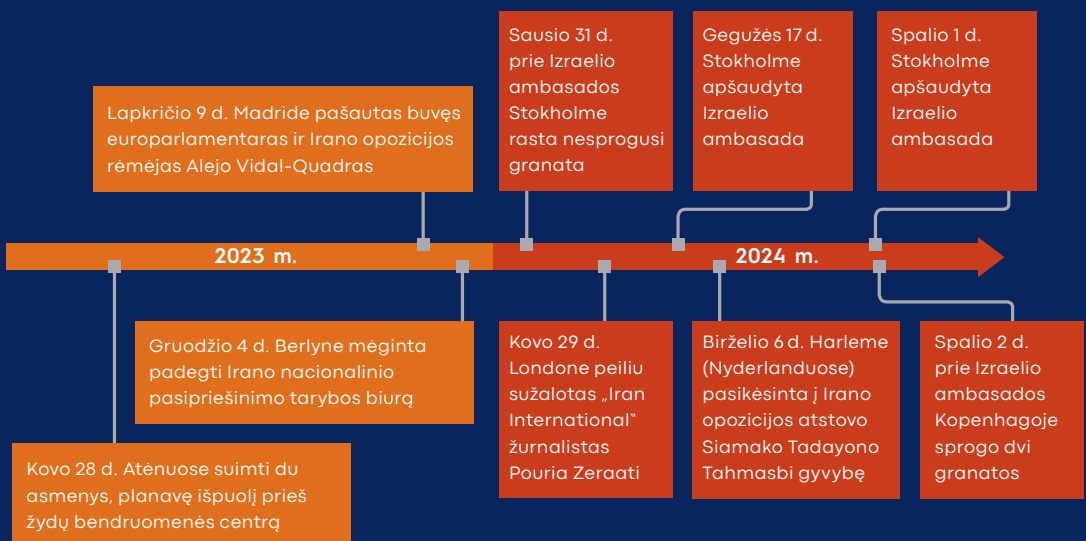
Susilpninta proiranietiška stovykla, pasibaigęs pilietinis karas Sirijoje ir Izraelio paliaubos „ Hamas“ bei „ Hezbollah“ sudaro prielaidas didesniajam stabilumui Vidurio Rytuose. Tačiau „Pasipriešinimo ašis“ nėra nugalėta ir, beveik neabejotinai, ateityje vėl ieškos galimybių aktyviau konfrontuoti su Izraeliu ir Vakarais. Paliaubos Gazoje yra trapios ir nesprenčia giluminių ilgamečio konflikto priežasčių. Pilietinio karo nualintoje Sirijoje politinė ir saugumo situacija išlieka sudėtinga, atskirų sukilėlių grupuočių interesai ir vizijos dėl šalies ateities skiriasi. Dėl šių priežasčių įtampa Vidurio Rytuose artimoje perspektyvoje išliks didelė.

Iranas vis aktyviau kėsina į savo priešininkus Europoje

Irano režimo taikiniai tampa tiek Europoje prieglobstį radę Irano opozicijos veikėjai ir jų palaikantieji, tiek su Izraeliu ar žydų bendruomene siejami objektai. Siekiant nuslėpti tiesiogines sąsajas su Iranu, išpuoliams vykdyti dažnai pasitelkiami Europos nusikalstamo pasaulio atstovai. Tikėtina, kad po 2022–2023 m. Irane vykusių masinių protestų šiais išpuoliais siekiama įbauginti grėsme Irano režimui laikomas opozicines grupes bei keršyti už Irano ir jo sąjungininkų patiriamus nuostolius Vidurio Rytuose.

Iranas ir jo pasamdyti nusikaltėliai savo išpuoliams naudoja smurtą, vandalizmą, kai kuriais atvejais pasitelkia sprogmenis ir šaunamuosius ginklus, išpuoliai fiksuoti Graikijoje, Ispanijoje, Vokietijoje, Švedijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Danijoje. Izraeliui tęsiant karines operacijas Vidurio Rytuose ir tiesiogiai konfrontuojant su Iranu, prieš Izraelio ambasadas padažnėjo išpuolių, dalis kurių sietini su Iranu. Tikėtina, kad artimoje perspektyvoje su Iranu siejami smurtiniai išpuoliai ir jo pastangos įbauginti priešininkus taps augančiu saugumo iššūkiu Vakarų valstybėms.

SU IRANO REŽIMU SIEJAMI IŠPUOLIAI 2023 IR 2024 METAIS

Afrikoje didėja nestabilumas ir trečiųjų šalių įtaka

Afrika susiduria su augančia perversmų, nestabilumo, ginkluotų konfliktų, socialinių neramumų ir teroristinių išpuolių rizika. Nestabilumas itin didėja Sahelio regione. Malyje, Burkina Faso ir Nigeryje tęsiasi radikalių islamistinių grupių atakos, tikėtina jų plėtra ir į kitas Vakarų Afrikos valstybes. Vakariečiams Sahelio regione kyla rizika būti pagrobtiems grupuočių, susijusių su „Al Qaeda“ (AQ) ir „Islamo valstybe“ (ISIL).

Sudane antrus metus vyksta plataus masto karas, sukėlęs didelę humanitarinę krizę – išaugo skurdas, bado rizika, o pabėgėlių skaičius 2024 m. antroje pusėje siekė 11,5 milijonų. Nepaisant humanitarinių padarinių ir įtakos regiono stabilumui, šis konfliktas sulaukia mažai tarptautinės bendruomenės dėmesio. Dviem karinėms frakcijoms kovojant dėl valdžios, konflikto pabaiga labai mažai tikėtina. Neatmestinas *de facto* šalies skilimas, o tai ne tik reiškia gilėjančią humanitarinę krizę, bet ir kelia papildomų nelegalios migracijos augimo rizikų Europai.

Afrika tampa svarbiu geopolitiniu veiksniu dėl savo gamtinių išteklių, augančios rinkos ir užimamų pozicijų tarptautinėse organizacijose. Todėl globalios įtakos siekiančios šalys plečia ryšius Afrikoje. Pavyzdžiui, Kinija daug dėmesio skiria stabiliam ekonominiam bendradarbiavimui, investicijoms, prekybai ir ilgalaikiai diplomatijai. Rusija stiprina įsitraukimą, siūlydama Afrikos valstybėms bendradarbiauti saugumo srityje. Ji vykdo pasiteisinsią mažų kaštų ir didelio poveikio strategiją – naudojami nestabilumu, palaiko perversmus ir karinius režimus. Privačių karinių kompanijų veiklą perima Rusijos gynybos ministerijai pavaldus Afrikos korpusas. Taip pat Rusija aktyviai veikia informacinėje erdvėje, skleisdama dezinformaciją ir propagandą prieš „kolonijinius“ Vakarų, ir pateikia save kaip kovojančią už Afrikos valstybių suverenumą ir teisingesnę daugiapolio pasaulio tvarką. Tokiu būdu Rusija siekia sustiprinti savo pozicijas geopolitinės konfrontacijos su Vakarais kontekste, įgyti sąjungininkų ir sumažinti tarptautinę izoliaciją.

Bronzinė statula, vaizduojanti samdinių grupuotės „Wagner“ vadovą Jevgenijų Prigožiną (kairėje) ir Dmitrijų Utkiną (dešinėje), pastatyta priešais „Rusų namus“ Bangyje (Centrinės Afrikos Respublika).
AFP / Scanpix nuotrauka

TERORIZMAS IR MIGRACIJA

- Situacija dėl terorizmo grėsmės Europoje išlieka sudėtinga. Tarp-tautinės teroristinės grupuotės naudojasi konfliktu Vidurio Rytuose ir skleidžia antivakarietiškus naratyvus, skatina antisemitizmo sklaidą, ragina Vakaruose gyvenančius musulmonus prisidėti prie džihadistų.
- Išaugusi musulmonų bendruomenė Lietuvoje kelia saugumo rizikų. Kasmet tarp į šalį atvykstančių Centrinės Azijos gyventojų nustatomi keli saugumui riziką keliantys asmenys. Dalis užsieniečių piktnaudžiauja galimybe legaliai atvykti į Lietuvą ir, pasinaudoję migracijos schemomis, keliauja į kitas ES valstybes.
- Lietuvoje išlieka dešiniojo ekstremizmo ideologijų plitimo rizika. 2024 m. užkardyta šalyje veikusios jauno amžiaus asmenis vienijusios dešiniojo ekstremizmo grupės veikla, kurios nariai įtariami sistemingai vykdę smurtinius neapykantos nusikaltimus.

Terorizmo grėsmė Europai išliks didelė

Terorizmo grėsmės Europoje situacija išlieka sudėtinga dėl tebevykstančio konflikto Vidurio Rytuose, kuriuo savo propagandoje aktyviai naudojasi ISIL,

AQ ir kitos teroristinės organizacijos. Islamistų propaganda skleidžia antikarietiškus naratyvus, skatina antisemitizmo sklaidą Europoje ir išpuolius prieš

Pareigūnai veda teroro aktą 2024 m. rugpjūtį Solingene (Vokietijoje), kaip įtariama, surengusį Sirijos pilietį.
REUTERS / Scanpix nuotrauka

žydų tautybės asmenis, didina visuomenių poliarizaciją, ragina Vakaruose gyvenančius musulmonus prisijungti prie džihadistų.

2024 m. Šveicarijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje buvo įvykdyti keturi išpuoliai, dar dešimtys planuotų – užkardyti, suimta asmenų už ekstremistinio turinio ar propagandos sklaidą, terorizmo finansavimą ir kitą su terorizmu susijusią veiklą. Labai tikėtina, kad 2024 m. planuoti ar įvykdyti teroro išpuoliai Europoje prieš žydų bendruomenę ar Izraelio piliečius buvo įkvėpti islamistų propagandos, pavyzdžiui, „kerštas už Gazos žmones žydams, krikščionims, jų sąjungininkams Amerikoje, Europoje ir visame pasaulyje“.

ISIL ir AQ toliau nepavyksta atkurti pajėgumų koordinuotoms atakoms Europoje, todėl jos internetu radikali-zuoja ir ragina rėmėjus musulmonus Vakaruose savarankiškai rengti išpuolius viešose vietose pasinaudojant įvairiomis priemonėmis – peiliais, mačėtėmis, šaunamaisiais ginklais, automobiliais, padegant. Šiuo metu vienu pajėgiausių ISIL padalinių laikoma „Islamo valstybė–Chorasano provincija“ (ISKP), veikianti Afganistane, Centrinėje Azijoje ir Šiaurės Kaukaze, verbuojanti šių regionų gyventojus tiek Azijoje, tiek Europoje.

Su ISKP siejami asmenys nesėkmingai bandė surengti kelis teroro aktus Europoje. ISKP ir jos galimybės pasinaudoti Centrinės Azijos diaspora Europos valstybėse jas radikalizuojant išlieka didžiausia grėsme ES.

Šifruotų pranešimų programos, socialinės žiniasklaidos ir vaizdo įrašų platformos yra pagrindinės teroristinių organizacijų naudojamos ekstremistinio turinio sklaidos ir sekėjų, ypač jaunimo, verbavimo priemonės.

Lietuvos saugumo situacija netiesiogiai veikiama terorizmo tendencijų kitose Europos valstybėse. Lietuvoje nenustatoma islamistų grupuočių ar pavienių ekstremistų, kurie turėtų ketinimų surengti teroro išpuolius. Dėl islamistinės propagandos prieinamumo internete išlieka nuolatinė rizika, kad lengvai įtikinami ar linkę radikalizuotis asmenys Lietuvoje perims radikalias pažiūras ir įsitrauks į ekstremistinę veiklą.

Artimoje perspektyvoje islamistinio terorizmo grėsmė Europoje, labai tikėtina, išliks didelė dėl Vidurio Rytuose

tebesitęsiančio konflikto, kuris skatina musulmonų radikalizaciją. Artimoje perspektyvoje Europos šalyse tikėtini pavienių ekstremistų savais resursais ir gebėjimais surengti išpuoliai viešose ir žmonių susibūrimo vietose ar prieš pareigūnus bei taikinius, siejamus su Izraelio valstybe ir žydų bendruomene. Labai tikėtina, kad artimoje perspektyvoje radikalių pažiūrų asmenų organizuoto teroro akto tikimybė Lietuvoje išliks maža.

Išaugusi migrantų iš Centrinės bei Pietų Azijos bendruomenė ir piktnaudžiavimas galimybe atvykti, dirbti ar studijuoti Lietuvoje kelia saugumo rizikų

Per pastaruosius kelerius metus į Lietuvą atvykusių užsieniečių iš Centrinės Azijos skaičius išaugo daugiau nei dešimt kartų – 2024 m. pabaigoje siekė 24 tūkstančius. Kasmet tarp į Lietuvą atvykstančių Centrinės Azijos gyventojų nustatomi keli Lietuvos ir kitų ES šalių saugumui riziką keliantys asmenys. 2023–2024 m. grėsme valstybės saugumui paskelbti penki Centrinės

Azijos valstybių piliečiai, dar penkiems dėl sąsajų su terorizmu rekomenduota neišduoti leidimų laikinai gyventi Lietuvoje ar vizų. Tarp į Lietuvą atvykusių migrantų iš Centrinės Azijos nustatomi pavieniai radikalių (antivakarietišκών ar antisemitinių) pažiūrų asmenys, tačiau asmenų, ketinančių įvykdyti teroristinius ar smurtinio pobūdžio aktus, nenustatyta.

Dešiniojo ekstremizmo ideologijų propaganda įtraukia jaunuolius į smurtinius neapykantos nusikaltimus vykdančių asmenų grupes

Lietuvoje, kaip ir daugumoje kitų Vakarų valstybių, išlieka dešiniojo ekstremizmo ideologijų plitimo tarp jauno amžiaus asmenų rizika. Šie asmenys į ekstremistinę veiklą įsitraukia žavėdamiesi smurtu, siekdami socialinio pripažinimo ar ieškodami nuotykių.

Pirminis jauno amžiaus asmenų radikalizavimasis dažniausiai įvyksta jiems pradėjus lankytis didelėse viešose socialinių tinklų grupėse. Šiose grupėse dalijamasi radikalaus pobūdžio vaizdo medžiaga – ekstremistinio pobūdžio „memais“ ar vaizdo siužetais, kuriuose nufilmuotos atviro smurto apraiškos. Iš šių grupių yra pereinama į mažesnes ir struktūruotas socialinių tinklų grupes, kurios dažnai būna uždaros. Norinčių į šias grupes patekti asmenų gali būti prašoma atskleisti savo tapatybę ir užpildyti anketą apie ideologines nuostatas, turimas žinias, įgūdžius bei motyvaciją.

Uždaroje struktūruotoje grupėse dalijamasi ne tik bendro pobūdžio ekstremistine informacija, bet ir savadarbių ginklų, padegamųjų bei sprogstamųjų užtaisų gamybos instrukcijomis, ideologinių priešininkų asmens duomenimis. Prie tokių grupių naujai prisijungę asmenys dažnai tiesiogiai skatinami neapsiriboti vien virtualia veikla ir pereiti prie fizinių veiksmų. Pradžioje skatinama įvykdyti nesunkius teisės pažeidimus, pavyzdžiui, viešose vietose iškljuoti plakatus ar lipdukus su nuoroda į grupę socialiniame tinkle. Palaipsniui bandoma naujai prisijungusius asmenis įkalbėti vykdyti sudėtingesnes nusikalstamas veikas. Nepilnamečiai yra imlūs tokio pobūdžio įtaigai, nes tikimybė prarasti socialinį pripažinimą jiems neretai atrodo didesnė grėsmė nei teisinė atsakomybė už padarytus nusikalstamus veiksmus.

2024 m. rugsėjį užkardyta Lietuvoje veikusios jauno amžiaus dešiniojo ekstremizmo ideologijų sekėjų vienijusios grupės veikla. Grupę sudarė socialiniuose tinkluose radikalizavęsi jaunuoliai, dalis jų – nepilnamečiai. Jie įtariami sistemingai vykde smurtinius neapykantos nusikaltimus. Grupės smurtinių išpuolių taikiniai buvo Azijos ir Afrikos valstybių piliečiai, etninių mažumų atstovai ir asmenys, kuriuos grupės nariai laikė ideologiniais priešininkais.

Išaugęs musulmonų imigrantų skaičius Lietuvai kelia iššūkių – auganti musulmonų bendruomenė, tikėtina, susidurs su nepatogumais dėl nepakankamų vietų maldos namuose, kalbos barjero. Labai tikėtina, kad šios bendruomenės nariai sieks kurti atskirus ar neoficialius maldos namus, o į radikalizmą linkęs asmenys, neatmestina, pradės burtis į uždaras grupes, kuriose, kaip žinoma iš kitų Europos valstybių patirties, didėja radikalizacijos tikimybė.

Dalis Centrinės ir Pietų Azijos šalių piliečių piktnaudžiauja galimybe legaliai atvykti, dirbti ar studijuoti Lietuvoje ir, pasinaudoję migracijos schemomis, keliauja į kitas ES valstybes. Užsienio šalių piliečiai dažniausiai piktnaudžiauja galimybe įsidarbinti Lietuvos logistikos įmonėse. Šios įmonės kviečia trečiųjų šalių piliečius, norinčius dirbti tolimųjų reisų vairuotojais, tačiau dalis užsieniečių, melagingai nurodę savo profesinę

kvalifikaciją, po kelių mėnesių pakeičia darbą ir išvyksta į kitas Europos valstybes. Vis intensyviau piktnaudžiaujama

ir galimybe studijuoti Lietuvoje – dalis į Lietuvos mokslo įstaigas įstojusių užsienio piliečių, migracijos schemų organizatorių apmokytų dalyvauti interviu ir pateikti reikiamus dokumentus, studijuoti Lietuvoje neketina, o gavę laikiną leidimą gyventi Lietuvoje išvyksta į kitas Europos šalis.

Fiksuojama atvejų, kai į Lietuvą studijuoti atvykę užsieniečiai patys pradėjo organizuoti kitų užsieniečių atvykimą. Tarp migracijos schemomis piktnaudžiavusių ir į Lietuvą atvykusių užsieniečių buvo nustatyta radikalių pažiūrų ir teistumą nuslėpusių asmenų. 2024 m. grėsme valstybės saugumui paskelbti du užsieniečiai, organizavę „pilkosios migracijos“ schemas.

Išleido Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir
Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos

2025-02-15. Tiražas 850 egz. Užs. Nr. GL-6

Maketavo Krašto apsaugos ministerijos Bendrųjų reikalų departamento

Vaizdinės informacijos skyrius, Totorių g. 25, LT-01121 Vilnius, www.kam.lt

Spausdino Lietuvos kariuomenės Karo kartografijos centras,

Muitinės g. 4, Domeikava, LT-54359 Kauno r.

ISSN 2669-2716

© Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, 2025

© Krašto apsaugos ministerija, 2025

2016

Kaliningrado srityje įkuriamas 11-asis armijos korpusas

NATO viršūnių susitikime Varšuvoje nusprendžiama Baltijos šalyse ir Lenkijoje dislokuoti po NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinę grupę

2015

Įvykdomas teroro aktas prieš „Charlie Hebdo“

Nelegalios migracijos krizės Europoje pikas

„Islamo valstybės“ teroro aktas Paryžiuje, žūsta 130 žmonių

Lietuvos žvalgyba nutraukia FSB operaciją, kurios tikslas – prasiskverbti į valstybės institucijas, taip pat į Lietuvos Respublikos prezidentūrą

2017

Per karines pratybas „Zapad 2017“ Rusijos bombonešiai pirmą kartą po Šaltojo karo atlieka antžemines atakas šalia Lietuvos

2018

GRU vykdo operacijas prieš Skripalį ir Cheminio ginklo draudimo organizaciją

Vakarai ir jų sąjungininkai išsiunčia daugiau nei 150 su diplomatine priedanga dirbusių Rusijos žvalgybos darbuotojų

2019

Lietuvos žvalgyba pirmą kartą viešai įspėja apie kenkėjišką Kinijos žvalgybos veiklą

Lietuva su Rusija įvykdo pirmąjį apsikeitimą už šnipinėjimą nuteistais asmenimis

2020

Prasideda COVID-19 pandemija

Rusijoje patvirtinamos konstitucijos pataisos, leidžiančios Putinui valdyti iki 2036 m.

Po suklastotų prezidento rinkimų Baltarusijoje kyla masiniai protestai